

Lunds universitet
Sociologiska institutionen

”Det är något som du vill ha, som är gratis, som kan hämtas, som ingen kan spåra”

En kvalitativ studie om vilka anledningar personer som fildelar ger sina
handlingar och hur dessa motiverar sina handlingar

Författare: Louise Haglund
Kandidatuppsats: SOCK01, 15hp
Vårterminen 2013
Handledare: Agneta Mallén

Abstrakt

Författare: Louise Haglund

Titel: ”Det är något som du vill ha, som är gratis, som kan hämtas, som ingen kan spåra” – En kvalitativ studie om vilka anledningar personer som fildelar ger sina handlingar och hur dessa motiverar sina handlingar

Kandidatuppsats: SOCK01, 15 hp

Handledare: Agneta Mallén

Sociologiska institutionen, Vårterminen 2013

Illegal fildelning är en utav de mest genomgripande formerna av brott som sker över internet idag. Under det senaste decenniet har den enorma tillgången till internet och användande av datorer lett till stor ökning av fildelning och undersökningar tyder på att många människor fildelar i Sverige. I detta arbete är syftet att få djupare förståelse för fenomenet illegal fildelning, med fokus på att undersöka vilka anledningar personer som fildelar ger av sin illegala aktivitet och hur de motiverar sitt handlande. Arbetet genomfördes med ett kvalitativt arbetssätt där fem personer som fildelar illegal intervjuades. Intervjuerna genomfördes med en mer flexibel intervjuteknik för att uppmuntra till fritt berättande men med några fasta frågor. Sociologiska/ kriminologiska teorier användes som verktyg för att förstå och analysera intervjumaterialet. Studien visar på att det ges olika anledningar till fildelande, såsom möjligheten och enkelheten att fildela, bristande ekonomi och att det inte finns någon större risk för att upptäckas och straffas. Intervjupersonerna motiverar sitt handlande genom att hävda att fildelandet inte skadar någon, att det inte har någon inverkan på film- och musikindustrin och att film-och musikindustrin får skylla sig själva.

Nyckelord: Fildelning, illegal fildelning, upphovsrätt, rational choice, neutraliseringstekniker

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	1
1.2 AVGRÄNSNING	2
2. BAKGRUND	2
2.1 DEFINITION OCH REGLERING	2
2.1 TIDIGARE FORSKNING	4
3. METOD	6
3.1 METODVAL	6
3.2 FÖRHÅLLNINGSSÄTT	7
3.3 URVAL	8
3.4 GENOMFÖRANDE AV INTERVJUER	9
3.5 ANALYSFÖRFARANDET	10
3.6 KONSEKVENSER AV METODVAL -RELIABILITET, VALIDITET OCH OBJEKTIVITET	11
3.7 ETISKA ÖVERVÄGANDEN	13
3.8 INTERVJUPERSONER	13
4. TEORIER	14
4.1 RUTINAKTIVITETSTEORIN	14
4.2 RATIONAL CHOICE	15
4.3 NEUTRALISERINGSTEKNIKER	16
5. ANALYS	18
5.1 MÖJLIGHET OCH ENKELHET	18
5.2 INTRESSE OCH EKONOMISKA SKÄL	20
5.3 INGEN RISK FÖR UPPTÄCKT OCH STRAFF	21
5.4 DET ÄR OLAGLIGT MEN...	24
5.4.1 ”ALLA ANDRA GÖR DET”	24
5.4.2 ”DOM FÖRLORAR INTE PÅ DET”	25
5.4.3 INTE SOM STÖLD	27
5.4.4 ”DOM FÅR SKYLLA SIG SJÄLVA”	28
6. SAMMANFATTNING OCH REFLEKTION	29
7. REFERENSLISTA	31
8. BILAGA: INTERVJUGUDIE	36

1. Inledning

En av de mest genomgripande formerna av brott som sker över internet är nedladdning och/eller uppladdning av upphovsrättsskyddat material utan upphovsrättsinnehavarens tillstånd. I vardagliga termer benämns detta brott som ”fildelning” i Sverige. Under det senaste decenniet har den enorma tillgången till och användande av internet och datorer lett till stor ökning av fildelning. Film, musik, datorprogram, litteratur kopieras och sprids i enormt stor omfattning via internet utan att upphovsrättsinnehavaren har någon större möjlighet att få ekonomisk ersättning (Kronqvist 2013:173). Av det material som går att tillgå så tyder undersökningar på att det är många människor i Sverige som fildelar (Findahl 2012, Söderberg 2008). Fildelning är ett relativt nytt fenomen som har fått stor uppmärksamhet de senaste åren, och har gett upphov till en intensiv fildelningsdebatt. Från vissa håll beskrivs fildelning som stöld och som ett verkligt samhällsproblem som måste lösas, och från andra håll förespråkas istället en fri kultur och fri teknologi (Söderberg 2008). Under 2000- talet har det gjorts flera lagändringar i Sverige med syfte att bekämpa upphovsrättsbrott på internet.

Sedan en fildelningsproblematik uppdagades så har det gjorts en hel del forskning på fenomenet. Både nationell och internationell forskning består till majoriten av kvantitativa undersökningar, och forskare har främst undersökt indikationer på att fildela, och inte det faktiska beteendet (Siponen, Vance & Wilson 2012). Jag finner det därmed angeläget att fokusera på människor som faktiskt begår/begått brottet, och hur det kommer sig personer bryter mot lagar och regler, i detta fall, fildelar illegalt.

I denna uppsats redogör jag för och analyserar resultaten av fem kvalitativa intervjuer med personer som fildelar illegalt. I uppsatsen står personer som fildelar och deras berättelser i centrum när jag försöker förstå vilka anledningar personer som fildelar ger sina handlingar och hur dessa motiverar sina handlingar.

1.1 Syfte och frågeställning

Utomlands finns en uppsjö av undersökningar om fildelningen, och även i Sverige har fenomenet studerats allt mer. Uppsatsen bottnar i ett kriminologiskt intresse hos mig som undersökare, och det visade sig att det är kriminologisk orienterade studier på personer som fildelar finns i mindre omfattning än jag föreställt mig. Särskilt i Sverige är det främst några studier på kandidatnivå som berört ämnet med kriminologiskt perspektiv. Med denna uppsats finns det en önskan att kunna hjälpa till att vidga kunskapen om fenomenet. Att studera hur människor beskriver sitt fildelande kan ge betydelsefull kunskap om fildelning som fenomen. Syftet med studien är att kunna erhålla en djupare förståelse om fildelning genom att studera

människor som fildelar. Mer specifikt syftar studien till att undersöka frågorna; *Vilka anledningar ger intervjupersonerna till sitt fildelande?* och *Hur motiverar personer som fildelar sina handlingar?*

1.2 Avgränsningar

I denna uppsats begränsas fildelning till att handla om när upphovsrättsskyddat material såsom film, musik, datorprogram med mera, delas ut (ladda upp) och/eller laddas ned med hjälp av fildelarprogram via internet utan upphovsrättsinnehavarens tillstånd (Se kapitel 2). Fortsättningsvis kommer jag endast använda mig av ”fildelning” när jag syftar på definitionen i föregående mening, och detta görs med hänvisningen till ett bättre flöde i texten. I uppsatsen behandlas fildelning utifrån svensk reglering. Men fildelningen är ett brott i de flesta länder, vilket underlättade användningen av litteratur utomlands. Fildelningstekniken, finansiella konsekvenser av fildelning eller mer ingående beskrivning av juridiken kring upphovsrätten ligger inte inom ramen för denna uppsats. Andra aktörer som kan vara intressanta för området behandlas inte här, utan fokuset är enbart på personer som fildelar. Den närliggande termen piratkopiering som handlar om olovlig spridning av exemplar av verk till allmänheten, exempelvis genom att verket bjuds till uthyrning, försäljning eller utplåning (Justitiedepartementet 2007, ss. 54-55), kommer inte heller behandlas här.

2. Bakgrund

I följande avsnitt beskrivs definitionen av fildelning som används i uppsatsen, vilken har sin utgångspunkt i svensk lagreglering. Härfter följer en översikt av tidigare forskning om fildelning.

2.1 Definition och reglering

Fildelning definieras som ”tillgängliggörande av filer på en dator för kopiering från andra datorer i samma datornät” (Justitiedepartementet 2007:335). Här innebär fildelning att en användare delar med sig av sina filer, exempelvis film och musik, till andra användare antingen i ett nätverk eller genom internet (ibid.). Vid tillgängliggörande av filer på en dator för kopiering från andra datorer i samma datornät, krävs vanligtvis någon form av fildelningsprogram för att koppla samman datorerna (ibid., ss. 335-336). Det finns flertal olika fildelningsprogram och tekniker som möjliggör utbyten av filer på internet, exempelvis Peer To Peer (P2P), Direct Connect och Bittorrent (ibid.).

Fildelning eller användning av fildelningsprogram är inte sig olagligt. Det är däremot olagligt att göra upphovsrättsligt skyddat material tillgängligt för allmänheten (dela ut/ladda

upp) utan upphovsrättsinnehavarens tillstånd, eller att framställa exemplar (ladda ned), om inte någon inskränkning i upphovsrättsinnehavarens ensamrätt kan göras gällande (Justitiedepartementet 2007:337). Det betyder att man inte får göra upphovsrättsligt material tillgängligt för allmänheten, till exempel lägga upp musik, filmer, bilder eller texter på internet, utan upphovarens tillstånd (Justitiedepartementet 2004, s. 45). Man får alltså inte dela med sig av sin musik- eller filmsamling på internet, till exempel via ett fildelningsprogram (ibid.). Detta gäller även för utländska verk, för Sverige skyddar numera alla verk, oavsett ursprungsland (Koktvedgaard & Levin 2007:67).

Upphovsrättsinnehavaren är den som har skapat ett litterärt eller konstnärligt verk och denne har ensamrätt till verket (URL 1 kap 1-2 §§). Det finns dock en rad inskränkningar i upphovarens ensamrätt, såsom tillfälliga kopior och rätten att framställa kopior för privat bruk (URL 2 kap 11a, 12 §§). Tillfälliga kopior är endast tillåtna för att antingen möjliggöra överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand eller en laglig användning av ett verk eller annat alster och som inte har någon självständig ekonomisk betydelse (Justitiedepartementet 2007:35). Gällande kopior för privat bruk skedde betydande lagändringar 2005, vilka innebar att själva nedladdningen av upphovsrättskyddade verk med hjälp av den populära fildelningstekniken hamnade under det kriminaliserade området (Kronqvist 2013:172). Det betyder att det inte längre är tillåtet att för privat bruk kopiera material som lagts ut på internet om den förlaga som används för kopiering är olovlig, det vill säga material som gjorts tillgänglig utan rättinnehavarens tillstånd (Justitiedepartementet 2004, s. 45). Innan ändring kunde en fildelare hävda att denne endast laddat ned för privat bruk, eller enskilt bruk som bestämmelsen tidigare hette (Thelén 2009:12). Det är numera brottsligt att både göra tillgängligt och ladda ned för privat bruk om förlagan är illegal. När det gäller fildelningsförfarandet idag, så innebär ofta en nedladdning av en fil eller delar av en fil samtidigt ett tillgängliggörande för andra (uppladdning) och detta är alltså olagligt om det sker utan upphovarens tillstånd (Justitiedepartementet 2007:337-338).

Liksom innan 2005 så är det fortfarande tillåtet att göra kopior åt sig själv i privatlivet om förlagan är lovlig, vilket även personer inom familje- och umgängeskretsen inbegrips (Justitiedepartementet 2004:45). Antalet kopior har dock begränsats, numera är ett eller några få kopior tillåtet jämfört med tidigare tiotalet kopior (ibid.). Syftet med kopieringen får aldrig vara varken direkt eller indirekt kommersiellt (ibid.). Det är alltså tillåtet att kopiera material som lagts ut på internet med upphovarens tillstånd, det vill säga att den förlaga som kopieras är lovlig (ibid. s.227). Exempel på sådana fall är film och musik som säljs lagligt för nedladdning mot betalning eller som lagligen erbjuds för gratis

nedladdning (ibid.). Enligt lagen är det dock inte tillåtet framställa datorprogram för privat bruk, och inte att för privat bruk låta en utomstående framställa exemplar av film eller musik (ibid., s. 45).

Den som uppsåtligt eller med grov oaktsamhet gör intrång i upphovsrätten straffas med böter eller fängelse i högst två år (URL 7 kap 53§). Straff undgås inte genom att man håller sig okunnig om de rätta förhållandena, är osäker på lagregleringen på området eller situationen gällande objektets upphovsrättsliga skyddsstatus (Koktwedgaard & Levin 2007:183). Det borde normalt inte föreligga någon tvekan om förlagan är lovlig eller inte, exempelvis i fall då film eller musik gjorts tillgänglig på internet via så kallade fildelningsprogram eller på en webbsida som inte är en officiell webbsida för det aktuella film-/skivbolaget eller artisten (Justitiedepartementet 2004:432).

Att kunna fällas för brottet fildelning krävs det att det är styrkt att det så kallade IP-numret (Internet Protocol) som spårats till en abonnent har tilldelats just den utrustning som abonnenten ägt eller disponerat vid tillfället (Kronqvist 2013:73,174). IP-adress är det nummer som identifierar en dator som är uppkopplat mot internet, det vill säga numret som hör till den uppkopplingen från vilken fildelningen sker (Ds 2007:29, s. 335-336). Vid all fildelningen går det inte att bestämma vilken dator som har använts, men det går att identifiera en viss IP-adress (Justitiedepartementet 2007:29, s. 335-336). Det som knyter en viss abonnent till ett visst IP-nummer är den exakta tidstämpel som vidfogas meddelandet med IP-adressen (Kronqvist 2013:73,174). Bevisfrågor och spårandet av den specifika datorns aktivitet på internet försvårars av dagens teknik, exempelvis genom dynamiska IP-adresser, öppna nätverk, eller anonyma fildelningstjänster (ibid.).

Under 2000-talet har flera lagändringar gjorts som ger rättväsendet långtgående befogenheter i syfte att bekämpa upphovsrättsbrott på internet (Söderberg 2008:21-22). Upphovsrättslagen kan sedan 2009 tillämpas både civil-och straffrättsligt (Kronqvist 2013:173). Sedan maj 2012 kan brottsbekämpade myndigheter under vissa förutsättningar tvinga internetleverantörer att lämna ut abonnentuppgifter, såsom vem som vid ett visst tillfälle haft en IP-adress, vid misstanke om brott för vilket endast är föreskrivet böter (Justitiedepartementet 2011:145, Utvärdering av IPRED-lagen 2012:16,26). Det krävs att intrånget är av en viss omfattning för att uppgiften ska lämnas ut, exempelvis om intrånget avser uppladdning av musik eller film för allmänheten via internet eller mer omfattande kopiering (nedladdning) (ibid.).

2.2. Tidigare forskning

Fildelning har undersökts utifrån många olika perspektiv och med varierande syften. Generellt har fildelning främst undersökts utifrån fyra olika perspektiv; moraliskt, kommunikativt, ekonomiskt och juridiskt (Holsapple, Iyengar, Jin & Rao 2008:200). I Sverige har fenomenet även uppmärksammats utifrån discipliner såsom rättssociologi, datavetenskap och systemvetenskap. Primärt har fenomenets förekomst undersökts, och mycket tidigare forskning är begränsad med att försöka klargöra ekonomiska aspekter och konsekvenser av fenomenet (Holsapple et al. 2008:200). Merparten av forskningen på området är av kvantitativ karaktär och består oftast av enkätundersökningar gjorda på studenter på olika universitet (Moore & McMullan 2009:449-450).

Många studier har försökt att identifiera en typisk profil av individer som sannolikt praktiserar fildelning, och det föreslås exempelvis att det generellt är män och yngre individer som engagerar i beteendet (Hinduja 2007:188-189). Sett till åldersintervall i Sverige är andelen högst bland de som är 16-25 år, där 55 % fildelar (Findahl 2011). Studier påvisar att det finns ett samband mellan ålder och fildelande, det vill säga att fildelandet avtar när individen bli äldre (Hohn et al. 2006:122). Det resoneras att fildelning är en kriminell aktivitet som sker främst i yngre åldrar, där de flesta individer senare ”växer ifrån” beteendet och upphör att fildela (ibid.).

Forskare har även intresserat sig för varför individer fildelar. Oförmåga att ha råd med digital media eller att digital media upplevs vara för dyrt att ha ansetts som skäl i flera studier (Al-Rafee & Cronan 2006:247; Henning-Thurau, Henning & Sattler 2007:15; Olguin et al. 2006:29-30; Plowman & Goode 2009:84; Johansson & Siljac 2006:28-29; Steinmetz & Tunnell 2013:59; Tegnér & Poturovic 2008:20-21).). Undersökningsspersoner beskrivs uppleva att fildelning är ”gratis” och/eller ett mer förmånligt alternativ jämfört med lagliga alternativ (ibid.). Andra faktorer som beskrivs som orsak till fildelande är tillgängligheten till internet och dess stora utbud av material. (ibid.). Kvantitativa och även kvalitativa studier påvisar att personer engagerar i fildelning för att de inte tror att de ska åka fast, och känner sig därigenom inte avskräckta av möjligheten för formella sanktioner (Al-Rafee & Cronan 2006:247; Higgins, Wilson & Fell 2005:166; Johansson & Siljac 2006:31; Olsson & Sjöberg 2007:51, Siponen, Vance & Wilson 2012: 337; Totting 2011:30).

Studier med fokus på moraliska aspekter har kommit fram till att de flesta studenter anser att nedladdning av musik socialt accepterat, och att det varken är oetiskt eller borde förbjudas jämfört med andra mer traditionella former av kriminellt beteende, exempelvis fysisk stöld (Lalovic, Reardon, Vida & Reardon 2012:60). Larsson och Svensson (2009:59-60) som analyserat normerna kring fildelning har kommit fram till liknande slutsatser i deras

enkätundersökning av personer i åldern 15-27 år. De fann de att varken de ungdomar som fildelar eller deras omgivning upplever att man gör något fel och författarna resonerar att orsaken är att det inte finns en social norm som hindrar fildelning (ibid.).

Kriminologisk orienterad forskning på området är av mindre omfattning och består även den främst av enkätstudier (Steinmetz & Tunnell 2012:54,65). Särskilt har självkontrollteori, social inlärningsteori och en teori om neutraliseringstekniker applicerats, med varierande resultat (Steinmetz & Tunnell 2012:54,65). Studier visar på ett svagt samband mellan högre deltagande i fildelning och låg självkontroll (Higgins 2005, 2007). I en studie av Hinduja och Ingram (2009:405,417) visade det sig att studenter som associerade med andra personer som stödjer olaglig nedladdning av musik hade högre deltagande i fildelning av musik. Deras resultat går parallellt med studier på andra former av olovlig nedladdning av digitalt material, såsom av datorprogram och film (ibid.). Moore och McMullan (2009) och Steinmetz och Tunnell (2012) har båda prövat en teori om neutraliseringstekniker på fildelning, den förstnämnda i kvalitativa intervjuer på universitetsstudenter och den sistnämnda på diskussionsforum på internet. I bägge studier beskrivs det att flera undersökningsdeltagare förnekar att fildelningen skadar musiker eller film-och musikindustrin (Moore & McMullan 2009:446; Steinmetz & Tunnell 2012:61-62). Flera undersökningspersoner hävdar att fildelning ökar populariteten för musiker och mindre filmbolag (ibid.). Vidare visar båda studierna på att undersökningsdeltagare tar avstånd från att fildelning skadar någon, att det inte finns något offer associerat med fildelning eftersom fildelandet inte innebär att de tar något fysiskt (ibid.). I studien av Steinmetz och Tunnell (2012:62–63) hävde vissa deltagare att film-och musikindustrins får skylla sig själva för att de inte hängt med i utvecklingen, och andra kritiserade rättsystemets hantering av fildelningsproblematiken (ibid.).

3. Metod

I detta avsnitt redogör jag för hur jag har gått tillväga för att samla in det material som ligger till grund för uppsatsen. Jag redovisar och reflekterar över mina val av metod, ståndpunkter och urval. Därefter följer redogörelse för hur intervjuerna och analysen genomfördes, samt diskussioner om reliabilitet, validitet och objektivitet. Slutligen reflekterar jag över etiska aspekter och presenterar intervjupersonerna.

3.1 Metodval

Utifrån uppsatsens syfte och frågeställning valde jag att göra kvalitativa intervjuer för datainsamlingen, med hänvisning till metodens styrka att kunna få fram djupare förståelse och nyanserad kunskap om fenomen och människor (Gubrium & Holstein 1997:11-12; Jacobsen 2002:145; Ryen 2004:15-16). Denna styrka ansågs mest fördelaktigt då studiens målsättning är att skildra hur människor som fildelar upplever, tolkar och förstår fildelning. Fördelen med kvalitativ ansats, är möjligheter att kunna söka efter det individuella, komplexiteter och nyanser om det fenomen som undersöks (ibid.). Tyngden i studien ligger på en förståelse av den sociala verkligheten på grundval av hur studiesubjekten tolkar denna verklighet (Bryman 2011:341). Uppsatsen ämnar inte kartlägga fenomenet fildelning, dess frekvens eller vilka generella skillnader som finns i uppfattningen av fildelning. Detta frågor hade besvarats bättre med mer standardiserade metoder, exempelvis med enkäter (Gubrium & Holstein 1997:13). Istället för att undersökningen får en yttlig prägel där nyanser och komplexiteter slätas över, så är målet är att fånga detaljer och kvalitén om fenomenet genom personer som fildelar. Med kvalitativ ansats ges möjligheten att studera några fall mer ingående, vilket kan ge en mer intensiv och detaljerad bild av fenomenet (Jacobsen 2002:98,142). Fåtal undersökningspersoner får konsekvenser för betydelsen av generaliseringar (Jacobsen 2002:196; Karlsson & Pettersson 2006:61). Men studiens uppgift är inte att leverera allmängiltig eller generaliserbar kunskap. Det är det specifika och speciella som eftersträvas här, inte det generella och typiska. Inte heller är jag ute efter att kunna säga något om orsak- och verkanförhållanden eller göra förutsägelser.

Intervjuer som primärdata valdes med utgångspunkt i att jag är intresserad av vad den enskilda individen säger, hur denne tolkar och lägger meningen i fenomenet fildelning (Jacobsen 2002:160-161). Fältobservationer är fördelaktiga i att kunna studera människor i deras naturliga miljö och se hur saker går till (Crang & Cook 2007:37). Men min frågeställning låter sig svårligen studeras med fältobservationer som metod, då målet är att få information om vad studiesubjekten upplever och tänker snarare än att se vad de gör och hur själva fildelningsförfarandet går till. Det naturligaste och mest funktionella sättet att kunna besvara min frågeställning är att i personliga intervjuer fråga studiesubjekten om deras åsikter och resonemang.

3.2. Förhållningssätt

Det är relationen mellan den upplevande individen och fenomenet fildelning som är i fokus i det här arbetet. Utgångspunkten är att verkligheten är subjektiv, att det finns olika bilder av verkligheten, olika fenomen och erfarenheter har olika betydelser för olika människor

(Jacobsen 2002:33; Lantz 2007:41). Denna studie inbegriper en naturalistisk infallsvinkel, i den meningen att jag har försökt fånga intervjupersonernas förklaringar, synvinklar och förmedla världen ur dennes perspektiv (Crang & Cook 2007:149). Den tolkning av naturalism som används här, är den som enligt Bryman (2011:53) innebär insikten att människor tillskriver mening till olika beteenden och att de är upphovsmän till sin sociala verklighet, inte passiva objekt. Det som intervjupersonerna säger är deras sanning. Jag avser inte kunna hitta en absolut sanning vilken existerar oberoende och utanför individen (Kvale & Brinkmann 2009:64-65; Lantz 2007:42). Med inspiration av relativistiskt synsätt, menar jag att det inte finns någon kunskap som är ”sann” över all tid och i alla samhällen (Lantz 2007:41). Fenomen får olikartad betydelse genom att alla människor tillskriver ett fenomen egenskaper och förstår det utifrån sina erfarenheter, det vill säga, en likartad ställd fråga får lika innebörd för olika människor och besvaras utifrån personernas sinsemellan olika förståelse av frågans innebörd (Tiby 2006:44). Här dras inte ett relativistiskt synsätt till dess ytterlighet, utan min inställning är att istället för att se en verklighet som något yttre i förhållande till aktörerna och som enbart styr dem, så fungerar den som referensram vilken kan omformas och omvandlas (Bryman 2011:38).

3.3 Urval

Urvalet av intervjupersoner gjordes medvetet och strategiskt utifrån en önskan att intervjua personer som är relevanta för studiens syfte och frågor (Bryman 2011:350,434). Målet med intervjuerna är ingående analys, att nå förståelse och djupet. Ambitionen är inte att uppnå generalisering av slutsatserna, och därmed utesluts slumpmässigt urval och i statistisk mening representativt urval (Trost 2010:137,143). Urvalet är istället icke slumpmässigt, och kort sagt valdes undersökningspersonerna av mig som undersökare (Ryen 2004:77). Det primära kriteriet var att personen laddar ned och/eller upp upphovsrättsskyddat material utan tillstånd av upphovsinnehavarens på internet. Här gjordes ingen begränsning gällande vilken typ av digital media, men utfallet blev främst att det är musik och film som intervjupersonerna fildelar. Urvalet kan sägas vara ett bekvämlighetsurval i den meningen att den initiala kontakten söktes i min omgivning (Bryman 2011:433; Jacobsen 2002:198). Detta gjordes med hänsyn till kunde vara svårt att få tillgång till dessa personer då det handlar om olagligt beteende. Men jag kom ganska snabbt i kontakt med en passande person i min bekantskapskrets. Denna person blev en ingång till fältet, som både intervjuades och gav mig tips om ytterligare intervjupersoner längre bort från min bekantskapskrets. Härmed använde

jag mig också den variant som kallas ”snöbollsurval”, det vill säga att personer som intervjuades hjälpte mig finna nya intervjupersoner (Bryman 2011:434; Jacobsen 2002:198).

Mitt empiriska material består av fem intervjuer, med fyra män och en kvinna. Ny spännande information kan säkerligen alltid dyka upp i en ytterligare intervju som inte dök upp i den föregående. Men samtidigt kan enda intervju innehålla mycket intressant att analysera. Med tanke på mitt primära kriterium, tog jag inte vid denna tidpunkt hänsyn till variabler såsom ålder, kön, etnicitet, eller klass. Detta med hänvisning till mitt mycket begränsade urval och eventuella svårigheter att få tillgång till eftersökta personer. Oplanerat föreföll det sig så att mina fem intervjupersoner är i åldern 31-52 år, vilket kan vara intressant då forskningen främst fokuserat på yngre människor, framförallt studenter (Findahl 2012; Moore & McMullan 2009). Dessutom påvisar forskning att det är främst yngre personer som fildelar och att fildelandet avtar med åldern (Hohn, Muftic & Wolf 2006:122; Moore & McMullan 2009:449-450). Men jag har inte haft för avsikt att fokusera på någon specifik åldersgrupp och jag kan inte heller uttala mig om mina intervjupersoner som representativa gentemot en grupp av äldre intervjupersoner. Jag förnekar inte att ålder, eller andra variabler kan ha betydelse, och spelar säkerligen roll för intervjupersonens egen förståelse av sitt fildelande. Vidare hade kanske personer erfarenheter i mer organiserad brottslighet eller personer dömda för upphovsrättsbrott berättat mer utförligt, på andra sätt eller tagit upp helt nya ämnen. Men med hänsyn till svårigheten att komma i kontakt med personer med sådana erfarenheter valdes detta bort i den här uppsatsen.

3.4 Genomförande av intervjuerna

Mina intervjuer är naturalistiska i den meningen att fokus ligger på att nå intervjupersonernas beskrivningar och erfarenheter. Intervjuerna genomfördes på ett sätt som kan beskrivas som ”semi-strukturerade”, med en uppläggnings som karaktäriseras som flexibel och viss brist på struktur (Bryman 2011:366; Jacobsen 2002:163). Med en helt öppen intervju är risken att frågeställningens ämne lättare överges under intervju (ibid.). En intervjuguide utarbetades med ett antal centrala frågor som jag ville ta upp under intervjun (Se bilaga). Utan att detalj avgöra frågors formulering eller ordning, kunde frågorna tas i den ordning de passar och formuleras beroende på intervjupersonens tidigare svar (Trost 2010:39). Att tvångsmässigt hålla fast vid en fast struktur i form av bestämda frågor i viss ordningsföljd, kan göra att frågor hastas igenom, att intervjupersonens spontana tankegångar avbryts eller utelämnande av information som annars kanske hade generats (Jacobsen 2002:163; Ryen 2004:44-46).

Utan att vara bunden till något frågeformulär, verkade intervjupersoner uppleva att de kunde tala ganska fritt.

Intervjuerna inleddes med information om etiska aspekter, och sedan en liten konversation om ett mer vardagligt ämne som uppvärmning (Ryen 2004:48). Med noggrant lyssnade och fokus på vad den intervjuade sade ställdes följdfrågor för att ge den intervjuade möjlighet att fördjupa och vidareutveckla sina tankar och resonemang (ibid.). Då samtalet hoppade fram och tillbaka mellan olika frågor och ämnen, fungerade intervjuguiden som en hjälpreda att se till att centrala frågor togs upp (Jacobsen 2002:163).

Fildelning kan anses vara ett känsligt ämne att tala om, då det handlar om olaglig aktivitet. Wästerfors (2004:227) skriver dock att ett ämne är inte känsligt, utan görs känsligt under samtalets gång, exempelvis ett diskret eller försiktigt sätt att tala. Svårigheten var att inte ställa frågor som framstod som kritiserande eller moraliserande. Det skulle kunna leda till att intervjupersonen känner sig hotad, och därmed sluter sig eller avslutar intervjun. Men samtidigt kan en försiktighet skapa en konstlad stämning, och leda till samma resultat. Min roll som intervjuare präglades därmed ofta av en mer passiv och ”neutral” utfrågare, inte i bemärkelsen av att vara ”objekt” utan snarare av att inte försöka framstå som dömande (Ryen 2004:32,65). Oftast vid yttrande av intervjupersonen intog jag ett allmänt accepterande förhållningssätt, men utan att aktivt hålla med om intervjupersons åsikter och resonemang. Ambitionen var att låta intervjupersonen få tid att själv formulera sina svar och undvika att lägga begrepp i munnen eller erbjuda färdiga definitioner eller tolkningar om fenomenet (Ryen 2004:65).

Alla intervjuerna genomfördes hemma hos respektive intervjuperson utan några andra personer närvarande. Med hänvisning till det eventuellt känsliga ämnet fick intervjupersonerna att bestämma vart och när intervjun skulle äga rum. Det finns dock inga ”naturliga” kontexter, utan där intervjun ägde rum påverkar innehållet på ett eller annat sätt (Jacobsen 2002:164-165). Tidsmässigt varade intervjuerna mellan 50 och 80 minuter. Gällande tidsaspekten upplevde jag att jag hann med det jag ville ta upp under intervjuerna och att intervjupersonerna gavs utrymme att tala fritt.

3.5 Analysförfarandet

Tyngden i studien ligger på att studera *vad* intervjupersonerna talar om, det vill säga på det substantiella innehållet i intervjupersonernas beskrivningar och motiveringar. Här läggs inte fokus på språket eller sättet saker och ting beskrivs, eller på det mer konstruktivistiska synsättet ”hur” verkligheten ständigt konstrueras mellan mig och intervjupersonen.

Intervjuerna transkriberades allteftersom, och bandinspelningarna renskrivdes ordagrant. Efter flera noggranna läsningar av materialet följdes nästa steg i analysprocessen, som resulterades i en tematisering av materialet som strategi. Tematiseringen utgår från det empiriska intervjumaterialet där vissa aspekter som uppfattats centrala och dels mer återkommande. Med tips från Bryman (2011:529) har jag i åtanke att söka efter likheter och olikheter, paradoxer och det avvikande, exempelvis olika eller samma intervjuperson uppfattning eller upplevelse av samma ämne. Analysen bygger på min tolkning på det intervjupersonerna säger, och denna växte fram genom växlande mellan mig själv, min förståelse och det empiriska intervjumaterialet. I hjälp att tolka materialet knyts empiri samman med teori, vilket ger mina tolkningar ett mer analytiskt djup än att bara redogörelser av vad intervjupersonerna har sagt (Karlsson & Petterson 2006:74-75). Teorier som används i uppsatsen fungerar snarare som ett verktyg som hjälper mig att förstå intervjumaterialet, då tanken är att låta intervjumaterialet styra mina tolkningar. Även om intervjumaterialet inte direkt prövas mot någon uppställd teori eller hypotes, så går det knappats inte att komma ifrån att en förståelse av egna erfarenheter och teoretiska resonemang har påverkat vilka tolkningar jag gjort.

3.6 Konsekvenser av metodval - reliabilitet, validitet och objektivitet

Kvalitetsmåttan reliabilitet, validitet och objektivitet som har sitt ursprung i den kvantitativa forskningsmetoden, överförs inte utan vidare till kvalitativt inriktade studier (Bryman 351, Kvale & Brinkmann 2009:259; Ryen 2004:137). Reliabilitet handlar om tillförlitligt, och beskriver i vilken utsträckning ett resultat från en undersökning kan uppvisas vid olika tillfällen och av andra forskare (Bryman 2011:49,352). Det görs ibland skillnad mellan extern och intern reliabilitet, där den förstnämnda syftar på upprepning av forskningsresultat i nya studier (Bryman 2011:352-353; Ryen 2004:139,140). Denna typ av reliabilitet är särskilt svårt att handskas inom kvalitativ forskning, med hänsyn till att det som studeras är under ständig förändring och att det är mer eller mindre omöjligt att "frysa" en social miljö eller sociala betingelser som gäller vid en undersökning (ibid.). Eftersom intervjuerna präglades av en personlig och fri samtalsform, innehåller intervjuerna oregelbundenheter som gör det svårt för en annan att göra en identisk intervju. Ett bidrag för att öka reliabiliteten är att intervjuerna spelades in och renskrivdes ordagrant. Detta kan motverka att data påverkas av selektivt lyssnade och antecknande under intervju (Crang & Cook 2007:82; Ryen 2004:142), vilket gör att andra forskare kan få tillgång till exakt samma intervju material. Intern reliabilitet handlar om sammankoppling mellan tolkning av empiriska materialet och begreppsbeskrivning eller

teoretiska resonemang, exempelvis att olika forskare identifierar samma teman i det empiriska materialet (Ryen 2004:139-140). Jag har försökt att utförligt redovisa och diskutera analysarbetet så kan jag hjälpa läsaren att följa mitt sätt att strukturera materialet, vad jag har gjort och hur det gjorts, och på så vis öka möjlighet till upprepning. Jag förnekar inte att en annan forskare sannolikt skulle uppnå annat resultat.

Validitetsfrågan, i vilken utsträckning forskaren lyckas mäta det denne har för avsikt att mäta (Bryman 2011:351; Kvale & Brinkmann 2009:264), upplevs särskilt problematiskt med tanke på att mätning inte är det främsta intresset i den här mer kvalitativt inriktade studien. Studien har problem med extern giltighet, vilket innebär att det föreligger svårigheter att generalisera resultaten till andra sociala situationen och miljöer (Bryman 2011:352). Mitt främsta intresse är djupare förståelse snarare än att generalisera, och därmed sker uppläggningsen av studien med dess begränsade urval och fokus på fåtal fall på bekostnad på att kunna vara representativ för andra intervjupersoner. Intern validitet handlar om studiens resultat verkligen speglar den verklighet den har sitt ursprung i, och rör överrensstämmelse mellan det empiriska materialet och de teoretiska idéer som denne utvecklar (Bryman 2011:352; Kvale Brinkmann 2009:264). Långa och djupgående intervjuer av flexibel karaktär, kan bidra till att jag kan få förståelse av den sociala verkligheten såsom intervjupersonerna ger dem, då det är intervjupersonerna som till stor del definierar och bestämmer vilken information jag får. Genom att visa vad det är som intervjupersonerna har sagt med exakta citat, och min tolkning av det dem har sagt, är tanken är att tolkningarna lyfts fram på sådant sätt att läsaren kan följa dem och själva göra bedömning av om de håller med mig eller inte (Karlsson & Petterson 2006:62).

Intervjumaterialet betraktas inte som direkt-rapporeter av objektiva fakta, eller ”hur det egentligen är”. En kritik som riktas mot forskningsintervju är att intervjupersonernas berättelser kan vara ”falska” (Kvale & Brinkmann 2009:199,270). Vad intervjupersonen säger kanske inte är ”sanningen” om ett faktiskt förhållande, men uttalandet kan ändå uttrycka sanningen om personens uppfattning om sig själv (ibid.). Det går dock inte att utesluta att intervjupersonen missuppfattar frågor, inte svarar helt uppriktigt, eller rentav ljugar. Närheten som skapades mellan mig och intervjupersonen skulle kunna avhjälpa detta, men samtidigt försökte jag inta en viss distans för att kunna ge det analytiska avstånd som behövs för rollen som forskare (Ryen 2004:63). Att inte ifrågasätta en sanning eller verklighet, betyder inte att jag slukar intervjupersonens roll och synpunkter. Jag försöker inta en mer nyanserad och kritisk inställning till intervjupersonernas förklaringar, och inte ta allt för gott utan att det nödvändigtvis betyder att någon ljugar.

En orimlig tanke är att jag som forskare kan vara objektiv och att ”data kan samlas in som de är” ofördärvade av mig som intervju (Ryen 2004:94; Holstein & Gubrium 1995:6,19-28). Det finns flera saker som kan påverka själva intervjusituationen på olika sätt, exempelvis att jag är en ung kvinna som intervjuar främst äldre män. Intervjusituationen är en särskild form av interaktion, intervjupersonerna befinner sig i intervjusituationen därför att jag har blett dem, och intervjupersonernas svar är just svar på något jag har sagt (Karlsson & Petterson 2006:60; Holstein & Gubrium 1995:6,19-28). Reflexivitet en viktig utgångspunkt under arbetets gång, medvetenhet och funderingar kring hur beskrivandet av fenomenet påverkas av mig, mitt intresse och min förförståelse. Med detta i bagaget har jag försökt att ständigt reflektera över min roll, min påverkan och vems verklighet eller sanning jag beskriver.

3.7 Etiska överväganden

Vid studier av människor aktualiseras forskningsetiska frågor och under arbetets alla faser har reflektion getts åt etiska aspekter med en rapport av Vetenskapsrådet (2011) som guide. Vid det inledande stadiet vid intervjutillfället gavs information om studien och medgivande att delta i studien efterfrågades. Inledningsvis förklarades att resultatet endast kommer användas som empiriskt material till denna kandidatuppsats och att det endast jag som har tillgång till intervjumaterialet inklusive dem själva. Bandinspelning godkändes av samtliga deltagare och intervjumaterialet samt bandinspelningarna förvarades på en lösenordsskyddad hårddisk. Vidare informerades de om rätten att avbryta och/eller avsluta intervjun närsomhelst samt rätten att dra sig ur studien. Med tanke på studiens ämne ställdes höga krav på konfidentialitet för att minimera risken för identifiering och därmed undvika eventuella skadeverkningar och olägenheter, sociala som ekonomiska. Personliga uppgifter anonymiserades och samtliga intervjupersoner fick fiktiva namn. Vissa detaljer i intervjupersonernas utsagor ex. platser eller andra namn som kan kopplas till intervjupersonen anonymiserades, utan att det hade någon större effekt på analysen. I intervjuerna fick jag kännedom om redan begångna brott och som undersökare har jag ingen skyldighet att avslöja känsliga uppgifter som gäller enskilda forskningspersoner för myndigheter, om det inte gäller brott där den lagstadgade anmälningsplikten väger tyngre än tystnadsplikten (exempelvis barnmisshandel, pedofilbrott) (Vetenskapsrådet 2011).

3.8 Intervjupersoner

Intervjupersonerna som är mellan 31- 52 år, kommer i uppsatsen fortsättningsvis benämnas; Karin, Tim, Erik, Kalle och Johan. Alla laddar ned/upp upphovsrättsskyddat material

olovligen, främst musik och film, men ibland annat som exempelvis datorprogram. Vissa fildelar flera gånger om dagen, och andra ibland några gånger i veckan, men detta varierar i perioder. Samtliga uppger att de har fildelat i ungefär 15-20 år. Ingen av intervjupersonerna har inte blivit misstänkt eller dömd för upphovsrättsbrott. Två utav intervjupersonerna arbetar på kommunala skolor, och en tredje arbetar som ingenjör inom försvarmakten. Den fjärde arbetar som busschaufför och inom polisen, och den femte arbetar på skatteverket. Samtliga intervjupersoner är födda och uppväxta i Sverige.

4. Teorier

Nedan följer beskrivning av de teorier jag har valt att analysera fenomenet fildelning med. Efter sista teorin ges motivering varför jag valt att använda teorierna, och hur dessa kommer tillämpas i analysavsnittet.

4.1 Rutinaktivitetsteori

Rutinaktivitetsteorin som utvecklades av Cohen och Felson, fokuserar på brottstillfällena och ser brottsligheten från två synvinklar, från förövarens och som brottsprevention (Lilly, Cullen & Ball 2007:234; Walsh & Ellis 2007:67). Cohen och Felson (1979:590) var särskilt intresserade av att förklara förändringar i brottsnivåer över tid och de menar att karaktären av brottsligheten inte kan förväntas förändras utan att det därmed också sker andra väsentliga samhällsförändringar. Grundtanken i teorin är att risken för att brott ska begås ökar genom att de tre förutsättningarna - motiverad förövare, ett lämpligt objektiv och frånvaron av kapabla vaktare, sammanlöper i tid och rum (Cohen & Felson 1979:590). Att människor har benägenhet att begå brott tas för givet (ibid., s. 589). Enligt Cohen och Felson (1979:589-590) krävs det att den motiverade förövaren har tillfälle eller förmågan att kunna agera på motivationen. Tillfället eller förmågan att utföra ett brott, involverar i sin tur de andra två förutsättningarna för brott (ibid.). För det första måste det finnas en person eller objekt som förser förövaren med ett lämpligt mål, och för det andra krävs en frånvaro av vaktare som är kapabla att förhindra överträdelser (ibid.). Saknaden av en utav dessa tre förutsättningar är ofta tillräckligt för att brottet inte ska kunna begås (ibid.). Med termen lämpligt objekt avses både individer och materiella ting (ibid., s.595). Lämpligt objekt utmärks av fyra egenskaper; värde, tröghet, synlighet och tillgänglighet, och dessa påverkar objektets efterfrågan (ibid.). En kapabel vaktare är en person eller sak som avskräcker den motiverade förövaren från att begå brottet, exempelvis poliser, grannar, övervakningskameror och hundar (Lilly et al. 2007:236).

I teorin behandlas kriminella handlingar som rutin-aktiviteter, vilka lever på den tidsmässiga och rumsliga strukturen av dagliga aktiviteter i samhället, vilket innebär att det är vårt dagliga liv som skapar förutsättningar för den brottslighet som finns i vårt samhälle (Cohen & Felson 1979:589-590; Sarnecki 2010:90). Exempelvis kan sociala strukturer och förändringar i samhället påverka tillfällena att kunna engagera i illegala aktiviteter, och avanceringar som utformats för legitima aktiviteter kan förse förövare med lämpliga objekt (Cohen & Felson 1979:591). Resonemanget bottnar i tanken att tillfällena är orsaken till brottslighet och därmed går den brottspreventiva metoden ut på att reducera sådana kriminella tillfällen (Lilly et al. 2007:240.).

4.2 Rational choice

Det finns variationer av rational choice, och teorin har influenser från olika traditioner. Jag kommer använda av litteratur om rational choice som fokuserat på kriminella handlingar, särskilt av kriminologerna Derek B. Cornish och Ronald V. Clarke.

Cornish och Clarke (2008:24-25), skriver att människor har behov och begär, och föreställningar hur dessa kan bli uppfyllda. Guidade av dessa föreställningar gör människor handlingar för att uppnå deras särskilda mål (ibid.). En lagbrytare behandlas som en rationell person, och beslutet att begå ett brott är ett rationellt beslut (Cornish & Clarke 2008:24-25). Brotts anses vara ett resultat av beslut och val som lagbrytaren gjort med intentionen att tillfredsställa sina behov och mål (ibid.). Grundtanken är att individen gör en bedömning av relationen mellan värdet av vinsten som en handling innebär och svårigheter och risker för konsekvenser som handlingen medför (Matsueda, Kreager & Huizing 2006:101). Värdet av vinsten balanseras mot risken för kostnader i valet att avstå från att begå en handling. Det centrala är beslutet att maximera vinsten och minimera förlusten med den kriminella handlingen, det vill säga individen begår handlingen om de förväntade vinsterna med handlingen är större än sannolikheten att drabbas av kostnaderna med handlingen, (ibid, s. 100).

Vinsten med att utföra handlingen inkluderar ett tillfredställande av mänskliga drivkrafter, såsom pengar, materiella varor, kontroll, status, hämnd och så vidare. (Clarke & Felson 2004:6; Cornish & Clarke 2008:25). Kostnader av brott kan innebära, men är inte begränsande till, risk för formella sanktioner, hot av informella sanktioner, beräknat arbete med handlingen och självutnämnda kostnader (Holsapple et al. 2008:202; Paternoster & Simpson 2008:41). Uppfattat hot om formella sanktioner reflekterar individens uppskattning

av olika legala sanktioner av att begå en förbjuden handling, såsom vad är chansen att man åker fast, vilket straff och strafftid handlingen ger (Paternoster & Simpson 2008:42-43). Informella sanktioner kan handla om beaktan för den sociala reaktionen eller sociala förlusten som dess beteende medför, exempelvis utanförskap, negativ rykte eller svårt att få arbete efter att vara tidigare dömd och så vidare (Holsapple et al. 2008:43). Det är dock svårare att förutse konsekvenserna med handlingen då de oftast är retroaktiva, medan vinsten ger direkt belöning i samband med handlingen (ibid.).

Rationaliteten i en bedömning subjektiv, det vill säga den bedömds utifrån aktörens perspektiv, (Fattah 2004:240). Tanken i rational choice är att det är möjligt för aktören att inträda en bedömning med tillgänglig och korrekt information som är ändamålsmässig angående sannolikheten för särskilda utfall (Carroll & Weaver 1986:20; Trasler 2004:310). Fattah (2004:240) skriver att när det gäller kriminella handlingar är det nästan omöjligt att veta om en potentiell lagbrytare i tiden för att begå eller inte begå brottet, var i besittning av tillräcklig, korrekt information som tillät denne att göra goda beräkningar av sannolika utfall av att utföra eller inte utföra handlingen. Vissa forskare intar en mer nyanserad syn på rationalitet med hänsyn till påverkan av olika kontexter och saknaden av perfekt information (Cornish & Clarke 2008:25, Carroll & Weaver 1986:21). Här innefattar människors beslutprocesser ett mått av rationalitet då dessa begränsas av osäkerheter såsom tid, olikheter i förmågor och erfarenheter, och tillgänglighet och tolkning av relevant information (Cornish & Clarke 2008:25, Carroll & Weaver 1986:21). Dessa begränsningar innebär dock att ett agerande inte i alla lägen är maximerande (Cornish & Clarke 2008:25). Med denna syn på rationalitet så är den potentiella brottslingen känslig för risk och vinster, men de kombinerar kanske inte alltid informationen om dessa optimalt (Carroll & Weaver 1986:21).

4.3 Neutraliseringstekniker

Enligt Sykes och Matza (1957;666-667) så orsakas kriminella handlingar inte av normer och värderingar som står i motsättning till dem finns i det etablerade samhället, utan det handlar om inläring av tekniker som neutraliserar både inre och yttre krav på konformitet.

Neutraliseringstekniker upphäver tillfälligt den kontroll som etablerade normer vanligtvis utövar på aktörens beteende (Sarnecki 2010:84). Genom att på olika sätt tillfälligt rättfärdiga brottet mot de moraliska normerna, så kan den tvivelaktiga handlingen "neutraliseras" och därigenom bli hanterbar och försvaras (Thelander 2006:55). Genom användande av dessa tekniker blir det möjligt att bryta mot de rådande moraliska normerna men samtidigt inte ta avstånd från dessa (ibid.). Teknikerna fungerar som ett skydd mot klander från andra och egna

skuldkänslor, och därmed kan lagbrytaren behålla en bild av sig själv som ”icke-kriminell” (Sykes & Matza 1957:666).

I denna uppsats så kommer tre av fem ursprungliga neutraliseringstekniker som Sykes och Matza (1957) har skapat att användas. Den första tekniken benämns som ”*förnekande av ansvar*”, vilken innebär att om individen kan definiera den brottsliga handlingen så att ansvaret för handlingen avlägsnas, så kan individen stilla både socialt ogillande från omgivningen och känslan av ett misslyckande (Sykes & Matza 1957:667). Ansvar kan förnekas genom att hävda att handlingen är oavsiktligt eller lägga ansvaret för handlingen på faktor utanför individens och bortom dennes kontroll. Exempelvis kan de se sig själva som ett offer för omständigheterna, eller en produkt av deras miljö (ibid.). Genom att individen ser sig själv mer som ett objekt än som subjektet så kan ansvaret för handlingen förnekas, och därmed kan de inte heller straffas för densamma (Hilte 1996:150). ”*Förnekande av skada*” är den andra neutraliseringstekniken med vilken individen förnekar och förminskar skadan orsakad av den begångna handlingen (Sykes & Matza 1957:668). Fokus ligger på utsträckningen av orsakad skada, och aktören kan känna att det brottsliga beteendet inte direkt har orsakat skada eller större men (Maruna & Copes 2005:232). Aktören kan exempelvis uppfatta en bilstöld som ett lån och vandalism är busstreck som inte drabbar någon fattig (Hilte 1996:150). Vidare kan aktören hävda att offret egentligen inte skadades eller tona ned det negativa med handlingen, att offret har råd med en tillfällig förlust eller att offret får tillbaka på försäkringen så det blir över (Sykes & Matza 1957:668). Neutraliseringen kan åberopas för både personer och objekt (ibid.).

Den tredje tekniken ”*förnekande av offer*” innebär att aktören medger ansvar för sina handlingar och erkänner att handlingen involverar en skada, men förnekar ändå brott (Sykes och Matza 1957:668). Neutralisering kan ske genom att hävda att omständigheterna kring det hela innebär att något offer egentligen inte finns eller att skadan inte är felaktig (ibid.). Skadan kan hävdas att inte egentligen vara en skada, utan offret omvandlas till en person som förtjänar skadan, och skadan blir en form av rättmätig vedergällning eller rättvist straff (ibid.). Existens av offer kan också förnekas under omständigheterna att medvetandet av offrets existens är försvagat, exempelvis att offret är okänt, är fysiskt frånvarande eller är en vag abstraktion (t.ex. vid inbrott, fastighetsbrott) (ibid.).

Jag finner att rutinaktivitetsteorin kan hjälpa till att förstå intervjupersonernas beskrivningar av deras handlingar med tanke på att brottsliga aktiviteter enligt Cohen och Felson på många sätt liknar legala aktiviteter. Styrkan i teorin i relation till min frågeställning är att denne

fokuserar på brott utifrån aktörens synvinkel, och omständigheterna kring handlingen. Att fildelning inte har något direkt mänskligt offer utgör inget hinder, då teorin inte gör skillnad mellan mänskliga offer och livlösa objekt. I uppsatsen kopplas teorin till hur handlingen fildelning beskrivs av intervjupersonerna. Eftersom rutinaktivitetsteorin inte berör motiven bakom brott så kan rational choice användas för att försöka fylla detta glapp, då här ges större uppmärksamhet på brottslingen och dess motiv bakom kriminellt beteende. Jag förnekar inte hellre begränsningar med ett perspektiv på brott som rationellt val, särskilt svårigheterna med grundtanken om att agerande är maximierande. Här godtas en mer begränsad rationalitet, vilket medger att individen inte har perfekt information som innebär att ett agerande inte i alla lägen är maximerande. Kritik kan dock riktas mot att detta utvidgar rational choice teorin utan dess utilitaristiska funktion om rationalitet och fri vilja, vilket innebär att graden av övervägning och planering i brott inte behöver vara så stor för att betraktas som rationellt (Akers 1990:63,671). Jag intar utgångspunkten att människan är komplex, och att det finns olika saker som kan inverka på beslutprocessen. Resonamnet om brott som rationellt val kommer fungera som verktyg för att förstå intervjupersoners beskrivningar av anledningar och förklaringar till deras handlande. Neutraliseringsteorin utgår främst ifrån att neutraliseringstekniker används av personer som begår eller begått brott, och de personer som jag undersöker gör sig faktiskt skyldiga till en brottslig handling när de fildelar. Då jag ämnar studera intervjupersonernas egna beskrivningar och önskar att få mer förståelse för hur dessa förklarar sina handlingar anses teorin användbar för att den lägger särskild betoning på de förklaringar och betydelser som en avvikare själv tillskriver sina handlingar (Hilte 1996:148). Samtliga teorier förbiser att ta hänsyn till sociala aspekter av att begå brott, såsom socio-ekonomisk status, utbildning och så vidare. Med hänsyn till uppsatsens begränsade omfattning och frågeställning ges sådana aspekter tyvärr inte utrymme här. Jag förnekar inte sådana aspekters betydelse, vilket också flertal tidigare studier har undersökt. Teorierna kritiserar också vara ineffektiva eller mindre lämpliga att appliceras på eller belysa delaktighet i mer grov kriminalitet, exempelvis aggressiva vålds- och sexbrott (Cornish & Clarke 1986:14,21; Maruna & Copes 2005:295, Lilly, Cullen, Ball 234-236). Det argumenteras att teorierna kan användas för att belysa vissa former brott bättre än andra, och flertal studier har gjorts med fokus på mindre former av brott, såsom narkotikamissbruk, snatteri, rån eller annan ekonomisk brottslighet (ibid.). Med tanke på att teorierna har tidigare tillämpats på liknande brott, dock kanske med varierande resultat, så anser jag att det skulle kunna vara tillämplig på illegal fildelning.

5. Analys

I följande avsnitt kommer jag att analysera mina intervjupersoners berättelse, och detta med hjälp av de teorier som presenterades i föregående avsnitt. Till min analys urskilde jag fyra teman, vilka jag har inordnat under rubrikerna; ”Möjligheten och enkelheten”, ”Intresse och ekonomiska skäl”, ”Ingen risk för upptäckt och straff” och ”Det är olagligt men...”. Av intervjupersonernas framställningar att fildela kunde jag urskilja hur de motiverar sitt handlande på ett sådant sätt som är lämpligt att tala om Sykes och Matzas neutraliseringstekniker. För att ge en bättre översikt har det sista temat delats in i tre underrubriker, vilka återspeglar intervjupersonernas berättelser i relation till olika neutraliseringstekniker. Presentationen av analysen bygger på att kombinera överblick och systematik med detaljer och nyanser. Dessa kommer underbyggas av citat från intervjumaterialet som illustrerar saken.

5.1 Möjligheten och enkelheten

En aspekt som dök upp i samtliga intervjupersoners beskrivningar var vikten av möjligheten och enkelheten att ladda hem film och musik. En logik enligt Erik är att ”man laddar hem för att man kan det”. Liknande beskrivningar återges av Karin och Tim;

Karin; ”Så enkelt, så lätt. Möjligheten finns liksom [...]”. [...] Du har liksom har det ett klick borta i ditt vardagsrum. [...] Du har det så nära, så lättillgängligheten, möjligheten finns och då gör man det liksom. [...] Ja, det är ju en bara ett klick på datorn liksom. Det är så lättillgängligt för alla.”

Tim; ”Teknikens lättillgänglighet påverkar, det tekniska. [...] Så hade alla haft modem uppkoppling så hade inte varit någon fildelning kan jag ju säga. Det var det man hade förr i tiden, det var ju jätte slött. Idag har man ju jätte mycket snabba linor så.[...]. Vad kan vi göra, vad kan vi inte göra liksom. Har man då dom verktygen, hjälpmedel som man har då, med snabb uppkoppling och ett bra nätverk, så gör man det”.

Intervjupersonerna menar att möjligheten alltid finns där med tanke på att man kan göra det närsomhelst i ens egna hem. Fildelandet beskrivs numera vara något som kan utföras mer eller mindre varsomhelst och närsomhelst. Intervjupersonernas beskrivningar av den jämt existerande möjligheten att fildela, relaterar jag till rutinaktivitetsteorins aspekt om att tillfället är en central faktor till brottslighet, att brottstillfällen ökar risken för att ett brott ska begås till (Cohen & Felson 1979:589-590). Karin talar även om den tekniska utvecklingen som en slags bakgrund till fildelandet, en oundviklig utveckling som lett till att man kan fildela. Karin menar att alla kan fildela idag; ”... för alla har tillgång till tekniken idag. Alla har datorer, och internet. Det är liksom inte bara inte fåtal som har den där snabba uppkopplingen...”. Det Karin talar om kan kopplas till Cohen och Felsons (1979:589-591)

resonemang om att samhällsutvecklingen och dess avanceringar kan skapa brottstillfällen. Den tekniska utvecklingen med dess stora tillgång och användning av datorer och snabb uppkopplingen, kan anses ha hjälpt att skapa den ständigt existerande möjligheten att fildela. Samtliga intervjupersoner berättar att de fildelar främst i sitt egna privat hem, men menar att det kan göras varsomhelst, exempelvis när man arbetar. Beskrivning om av att fildelandet kan ske exempelvis i hemmet eller på arbetet, kan relateras till rutinaktivitetsteorins aspekt om att kriminella aktiviteter liknar vanliga aktiviteter i människors vardag och är beroende av dem (Cohen & Felson 1979:589-591).

Enkelheten är en annan faktor som framförs som skäl för fildelningen och det talas om betydelsen av att det är väldigt lätt att hitta material på internet och att ladda ned på datorn. Karin och Erik menar att man inte behöver vara några tekniska ”proffs” för att fildela, utan det är enkelt och krävs inget större kunnande.

Karin; ”Det enkelt kan ladda liksom, typ bara googla på allt, typ pirate bay, eller tankafett. Så kommer du till den hemsidan, så skriver du in vilken film du vill ha, så klickar du på den, och ladda ner.”

Erik; ”Det är ju inte alls svårt. Det är ju att vem som helst som kan lära sig. Har du bara lite intresse av det så. Och vill du ha hem film så lär du dig hur fan du ska göra för det. [...]. Film, det tar någon minut ibland sen så är det klart.

Vidare berättar Erik att det är väldigt fördelaktigt att ladda ned digitalt material över internet. Han talar om att det går snabbt att ladda ned filerna och att det är enkelt att överföra, förvara och förstöra dem. Beskrivningar om att det inte krävs någon särskild färdighet att fildela utan det är väldigt simpelt att utföra, kan ses i ljuset av rutinaktivitetsteorin, om att en individ ska ha förmågan att agera på en motivation att begå ett brott (Cohen & Felson 1979:589-590).

Vidare kan det digitala materialet som intervjupersonerna laddar ned, det vill säga film och musik, kan ses som ”lämpliga objekt” enligt rutinaktivitetsteorin (Cohen & Felson 1979:591). Mycket talar för att det digitala materialet är ett väldigt attraktivt byte. Utifrån Eriks beskrivningar verkar det lämpliga bytet påverkas av dess egenskaper, att det är tillgängligt, det går snabbt, och enkelt att hantera.

5.2 Intresse och ekonomiska skäl

Samtliga intervjupersoner beskriver att de har stort intresse för film och musik. Det beskrivs vara ett intresse som vilket som helst, och att intervjupersonerna menar att de inte hade fildelat om man inte var så intresserad av film och musik. Här beskrivs bakgrunden till fildelningen som någonting väldigt simpelt, ett självklart led i att behaga sitt musik- och filmintresse. Intresset kan kopplas till rutinaktivitetsteorins aspekt om att det krävs en sån

kallad ”motiverad förövare” för att ett brott ska begås (Cohen & Felson 1979:589-590). Med denna terminologi, är intervjupersonen en motiverad förövare som tror sig ha funnit något värt att införskaffa. Som togs upp i förra avsnittet så kan musik och film ses som lämpliga objekt, eller ”byten” som intervjupersonerna är motiverade att erhålla (Cohen & Felson 1979:).

Det talas samtidigt om att fildelningen är mer eller mindre ”gratis”, eller åtminstone ett billigare sätt att få tag i film och musik.

Tim:” [...] sen blir det ju billigare med sen då ju. [...] Jag menar, att kolla en skitfilm på bio för 120 spänn, det gör man ju inte ju va. Eller går och köper en eller hyr en då.”[...] Det är så fan mycket billigare att ladda hem då.” [...]”När inte riktigt vet vad det är för film, då kan man dra hem den och sen kollar man på den, och är det inget att ha, då har man ju inte betalat för den och behöver inte det heller”.

Tims beskrivning ovan tyder på att det finns ekonomiska aspekter bakom intervjupersonens fildelande. Johan berättar att han inte skulle haft råd att betala för allt det han har laddat ned under årens gång och Erik säger att fildelandet är en ekonomisk fråga, på grund av de dyra priserna på musik och film. Erik menar att det skulle för dyrt om man skulle betala för så mycket musik och vill som man vill ha. Liknande beskriver även Karin;

Karin: ”Ja men hade musik inte kostat så jädrans mycket så hade jag kunnat betala, att ha råd givetvis men nu kan jag inte det [...]och sen liksom om du köper en skiva så är det kanske 2-3 låtar på skivan som är bra. Men nu kan jag välja själv, och då har jag en skiva anpassade efter mina behov, efter mitt tycke och smak... än att köpa en hel skiva med 2 låtar för jäkla 150 spänn bara i väg så... det går ju inte.”

Intervjupersonernas förklaringar om att det är för dyrt att köpa media, och att fildelningen är ”gratis” går i samklang med vad många tidigare studier har funnit (Al-Rafee & Cronnan 2006:247; Olguin, Denmic & Tran 2006:29-30; Plowman & Goode 2009:84; Johansson & Siljac 2006:28-29; Tegnér & Poturovic 2008:20-21). Jag finner paralleller till rational choice teori, om att individen resonerar kring vilka vinster eller fördelar brottet innebär (Matsueda et al 2006:100), när intervjupersonerna talar om att fildelningen är ett billigare alternativ att för se sig med musik och film. Intervjupersonen vill behaga sitt musik- eller filmintresse, men har inte råd att göra det på laglig väg, det vill säga betala för det. Detta begär som intervjupersonen beskriver kan återknytas till grundtanken i rational choice, det vill säga att den brottsliga handlingen, i detta fall själva fildelandet, är ett resultat av intentionen att tillfredsställa sitt mål (Cornish & Clarke 2008:24-25). Nedladdningen är ett sätt att uppnå sitt mål att bruka film och musik, vilket är en vinst med handlingen i sig. Men även att fildelning anses vara ”gratis” eller ett gynnsammare alternativ än att betala för musik och film är också en fördel med brottet.

De lagliga alternativen att införskaffa musik och film anses inte bara för kostsamma, utan det talas också särskilt om att de lagliga tjänsterna är för dåliga. Karin förklarar att lagliga filmsajter och andra betalningstjänster saknar det som man vill ha, och Erik säger; ”Det finns lagliga sätt. Men alltså det är så jäkla dåliga filmer där, bara gamla filmer, de saknar tillgängligheten på filmer.”. Karin och Eriks förklaringar om att legitima alternativ kan återigen relateras till rational choice, om att individen överväger vinster och kostnader av att begå eller inte begå brottet (Matsueda et al. 2006:100). Värdet av vinsten kalkyleras mot kostnader i valet att avstå från att utföra fildelningen. Vinsten ger direkt belöning i samband med brottet, det vill säga tillfredställande av att erhålla film och musik genom fildelningen. Kostnader av att inte begå brottet utelämnar ett tillfredställande av film och musik, om då intervjupersonerna inte har råd att betala för det. Att tillfredsställa sitt behov och göra detta mer eller mindre gratis balanseras mot att avstå att erhålla musik och film, eller göra det med dyrare kostnad. Rationaliteten i intervjupersonens bedömning är subjektiv (Fattah (2004:240), och min uppfattning är att intervjupersonens resonerar rationellt kring hur denne kan uppnå sin målsättning. Det kan det sägas att det finns ett mått av rationalitet i relation till det mål eller behov intervjupersonerna handlar efter att uppnå givet den information och tolkning av denna som intervjupersonen har, såsom att det är för dyrt att köpa musik, och att det ”gratis” att ladda ned. Men om intervjupersonens information eller tolkning av denna är korrekt eller ger de förutsättningar som krävs för att ett agerande är maximerade är svårare att fastställa (Fattah 2004:240). I bedömningen av att begå eller inte begå ett brott kan inkludera mer än dessa aspekter som tas upp här, vilket kommer beröras i följande avsnitt.

5.4 Ingen risk för upptäckt och straff

Tidigare studier har visat att personer engagerar i fildelning för att de inte tror att de ska åka fast, och därmed inte heller straffas för brottet (Al- Rafee & Cronnan 2006; Higgins et al. 2005; Johansson & Siljac 2006; Olsson & Sjöberg 2007; Totting 2011). Samtliga intervjupersoner vittnar om en sådan uppfattning. Intervjupersonerna berättar att de inte känner sig oroliga för att åka fast och straffas för fildelandet.

Karin; Det är så att chansen att jag skulle åka fast, på någon musik är ju obefintlig. [...] Risken att åka fast är nog nästan lika med noll. Så då gör man det ju, helt enkelt, alltså, liksom, titta på all historik, hur många domar har vi fått efter hur många år detta har varit på tapeten.”

Karins uppfattning som syns i citatet ovan är något som genomsyrar samtliga intervjuer. Erik menar att han inte upplever någon oro och berättar;

”Det är noll, noll, noll promille att åka dit. [...] Jag är ju inte den som man är ute efter, jag är ju inte den skalan, det är ju dom storskaliga ju. [...]. Jag är ju helt utanför det, är ju inte ens i närheten att åka dit, eller straffas för det, eh, så det är ju därför man gör det, eller kan göra det.”

Intervjupersonerna beskriver en följdriktighet om att man fildelar just för att det knappt finns någon risk för upptäckt. Den saknade oron över att straffas verkar hänga samman med uppfattningen om att det föreligger minimal risk att åka fast. Reflekterande över riskerna tyder på ett mer fildelandet är ett mer betänkt beteende, vilket jag relaterar till rational choice teori, om bedömningar av kostnaderna med att begå en handling för att uppnå ett mål, särskilt aspekten om att individer tänker kring hot om formella sanktioner (Holsapple et al. 2008:202; Paternoster & Simpson 2008:42-43). Samtliga verkar gjort en uppskattning av risken att åka fast, vilken uppfattas som minimal och i förlängningen så finns inget något större hot om formella sanktioner för fildelningen. Fildelningen kan ses vara ett beslut där vinsten som fildelningen direkt innebär, det vill säga erhållandet av film och musik, överväger den minimala risken för konsekvenser som fildelandet kan medföra.

Karin berättar att hon avstod att fildela under en kortare period på grund av att den regleringen stramades åt efter kriminaliseringen 2005;

”Då fick jag tillsägelse av kompisar att, att risken att åka fast är större, och då slutade med det. [...] Man var tvungen att vänta lite där då, då när lagen kom, då var det lika bra att hålla sig lite lugn, och inte ladda ned någonting i ett par månader där då, man var rädd liksom att staten skulle ta fildelare och statuera exempel.”

Johan beskriver att efter de första rättsfallen kom så blev han mer orolig för att åka fast och särskilt över konsekvenserna av fildelandet. Karin och Johan fortsatte dock fildela som vanligt igen, med hänvisningar om att chansen att åka fast och straffas inte hade blivit större som de trott. Det som Johan och Karin beskriver kan kopplas till en rationell avvägning givet deras information och tolkning av den (Cornish & Clarke 2008:25-26). Med rational choice terminologi, så gjorde Johan och Karin en bedömning där uppfattade nackdelar med fildelandet verkade väga tyngre än fördelarna och valde därför att avstå att fildela. Sedan fortsatte de fildela igen då riskerna att åka fast och straffas återigen uppfattades vara minimala. Konsekvenserna med fildelning bedömdes återigen minimala och vinsten med att utföra fildelningen vägde tyngre igen. En reservation är dock att det kan vara svårt för intervjupersonen att återge exakt vilken information eller tolkning av denna som intervjupersonen beaktade i den aktuella situationen då denne gör bedömningen och tar beslutet. En annan aspekt som tåls att nämna här är att samtliga intervjupersoner fildelar, men verkar ha olika tillgång till information och/eller tolkning av denna. Då Johan och Karin

uppfattade en stor sannolikheten för att upptäckas och straffas, så delades inte denna uppfattning av andra intervjupersoner. Jag kopplar intervjupersonernas olikartade uppskattningar om eventuella konsekvenser som fildelningen kan medföra till tanken om att individen inte inträder en bedömning med tillräcklig och korrekt information som gör att denna kan kalkylera sannolika utfall av brottet (Fattah 2004:). Men min uppfattning att det finns ett mått av rationellt tänkande i beslutet att fildela, både för de som valde att avstå, och de som inte gjorde det. Detta eftersom det rationella är sett utifrån intervjupersonen perspektiv och beror på vilken information och tolkning av denna som intervjupersonen hade i beslutsprocessen (Cornish & Clarke 2008:25, Carroll & Weaver 1986:21).

Intervjupersonernas saknade oro över att åka fast hänvisas framförallt till att polisen inte har de resurser som krävs för att försöka bevaka varje olaglig nedladdning och att internetleverantörer är motvilliga att lämna ut sådana uppgifter. Även om det går att spåra IP-adresser och kan tvinga internetleverantörer att lämna ut personuppgifter, så menar Kalle att polisen varken kan eller gör detta och säger;

Kalle; ”Det tar sådan enorm resurs för poliserna att komma åt det. Och de har inte det heller. Det är ju skit svårt, det är ju därför poliserna liksom, dom bryr sig inte, och i och med att det är ett lågt klassat brott.”

Johan menar att det är mycket osannolikt att polisen kontrollerar eller ens kan kontrollera fildelningen osannolikheten och han säger; ”Man vet att det går liksom inte, och det ju är inte så sannolikt om man sätter dit tre stycken när 3 miljoner som fildelar, så det funkar ju inte.”

Liknande uppfattning har Erik;

”Blir ju inte direkt rädda, eller avskräckt att fildela, dels för man är ju bara en i mängden. Det skulle ju vara som att leta efter en nål i en höstack, och är det så att man åker dit så är det ren jävla otur. [...] Eller om dom skulle börja ta var annan, då måste dom, då blir det en massarrestering som heter duga, det är år miljoner som fildelar. Det är inte ens genomförbart. [...]. Det har inte blivit mer fall heller. [...]. Även om de kanske ta någon för att statuera exempel så avskräcker det inte liksom, chansen att hamna där är fruktansvärt minimal.”

Saknaden av rädsla som synliggörs i citatet ovan kan refereras till Cohen och Felsons (1979:589- 590) resonemang om att det saknas kapabel väktare som avskäcker den motiverade individen från att begå handlingen. I tidigare avsnitt har det beskrivits hur intervjupersonerna hade tillfälle och motivationen att fildela, och här samspelar även den sista faktorn ”bristen av kapabla väktare” som ökar risken för att brott ska begås (ibid). Med beskrivningar om att polisen varken kan eller kommer kunna stoppa dem från att fildela så saknas det kapabla väktare som kan göra att dem avstår från att fildela. Samtidigt som det inte upplevs finnas några direkta hinder att fildela för tillfället, så

framför samtliga intervjupersoner att de skulle bli mer rädda och eventuella sluta fildela om polisen började bevaka mer eller sätta fast fler fildelare. Detta ger antydningar på att polisen ändå skulle kunna få dem att avstå från att fildela.

Larsson och Svensson (2009) menar på att det inte finns någon social norm eller social belastning som gör att individer avstår från att fildela. Utifrån detta resonemang verkar detta brottsliga beteende inte leda till något fördömande från andra människor. Sådant resonemang kan synas i förklaringar av Erik och Karin. Följdriktningen hos Karin och Erik är att man kan göra det eftersom det inte är så ”farligt” och folk bryr sig inte om att man gör det.

Erik; ”[...] det är nog accepterat idag i samhället, det tror jag... [...]. Så att det är inget problem att göra det, och ingenting man är rädd för att prata om liksom, alla vet och ingen bryr sig. Vad kan hända liksom, och det är så många som gör det.”

Karin; ”Det är inget hysh hysh. Alla gör det. Man vet att folk gör det, så är det, inget konstigt liksom. Folk bryr sig inte, utan snarare göra de det själva”

Jag finner paralleller till rational choice när Erik och Karin talar om att fildelningen inte är något man är rädd att prata om eller att folk inte bryr sig att man fildelar. Särskilt dras paralleller till resonemanget om att sociala reaktioner eller förluster av en handling (exempelvis dåligt rykte, utanförskap) är något som individer kan ta hänsyn till i deras bedömning av att begå ett brott (Holsapple et al. 2008:43). Jag anser att intervjupersonen tar hänsyn till eventuella konsekvenser med att fildela, då denne reflekterar över omgivningen och samhällets syn och reaktion på fildelning. Karin och Eriks betoning på att snarare är okej att fildela ger antydning på att brottet inte verkar resultera i negativa sociala reaktioner sett utifrån intervjupersonens perspektiv.

5.5 Det är olagligt men...

5.3 ”Alla andra gör det”

I varje intervju hänvisar intervjupersonerna ständigt till att det är så många människor som fildelar. Erik menar att det är fel att fildela, men han säger samtidigt;

”Alltså alla andra gör det. Det är ju så många som gör det ju. Man gör som alla andra gör. Man laddar ned filmer. Man följer bara med...Det är så det är bara.”

Erik framställer fildelandet som en slags följdriktighet om att man gör det för att alla andra gör det. Liknande beskriver även Johan;

”Alltså det är fel... eh... men alltså det handlar om hur man följer mönster i samhället egentligen. Gör många en sak, så sticker man inte ut, utan följer med där och då blir det nog att det är okej också. Det är

många som gör det, då gör man det också, det öppnar ju för det. [...] om någon börjar hitta en väg och många börjar följa efter så blir det okej liksom.”

Intervjupersonerna beskriver att eftersom alla andra fildelar så gör man också det och på så vis är det mer eller mindre okej. Men förklaringen om att man fildelar för att alla andra gör det, framställer samtidigt fildelandet som något utomliggande dem själva. En förklaring om att man fildelar för att alla andra gör kan kopplas till neutraliseringstekniken ”förnekande av ansvar”, att beteendet förklaras till faktorer utanför individen (Sykes & Matza.). Erik och Johans förklaringar om att ”man bara följer alla andra” eller ”man följer ett mönster”, kan relateras till att det egna ansvaret för handlingen reduceras genom att man ser sig själv mer som ett objekt än som ett subjekt (Hilte 1996:150). Att betona att det är så många andra som gör det och att det är vanligt så framställs eller upplevs också deras eget fildelande mer accepterat, och det egna ansvaret reduceras.

5.5.1 ”Dom förlorar inte på det”

Samtliga intervjuerpersioner är kritiska till att musik- och filmindustrin verkligen förlorar pengar på fildelandet. Karin förklarar att man faktiskt inte vet om musik- och filmbolagen förlorar något på fildelandet. Tim och Kalle anför att filmbolagen och ljud-musikbolagen går ju med miljoner kronor i vinst trots fildelningen;

Kalle ”Alltså vad är det de förlorar pengar på egentligen? De förlorar ju inte på det. Vissa utav dem här filmerna, dem vill man ju gå på bio i alla fall [...]. Ja och om det är någon man har sett har varit, om man säger, jätte bra, som har fått jätte bra recensioner, så då går man ju och se den på bio, och sen kanske tankar ned den i stället för att köpa den. Då har ju dom redan tjänat ett antal miljoner, eller om säger på filmen alltså.”

Tim; ”[...] nu ser man alla undersökningar man gjort, så gör ju bolagen, och typ biograferna gör ju hemska pengar. Dom får alltid enorma pengar ändå. Jag har då inte dåligt samvete eller något.”

Av intervjupersonernas framställningar att fildelandet inte vållar skada för musik- och filmindustrin, kan jag urskilja hur de förklarar sitt beteende på ett sådant sätt som gör det lämpligt att tala om neutraliseringstekniker enligt Sykes och Matza (1957:668). Jag tolkar citatet ovan att ge sken av att neutraliseringstekniken ”förnekande av skada” orsakad av den begångna handlingen (Sykes & Matza 1957:668). Utifrån Sykes och Matzas terminologi, så neutraliserar intervjupersonen materiell skada som åsamkas offret, det vill säga förlust av pengar eller inkomster för musik- och filmbolagen (Sykes & Matza 1957:668). Genom att hävda att musik- och filmindustrin ”egentligen” inte förlorar pengar på fildelandet så kan intervjupersonen neutralisera sitt fildelande.

Under hela intervjun markerar Erik särskilt att han endast fildelar för eget bruk jämfört med de ”stora hajarna” som tjänar på fildelningen. Han menar att hans fildelande är så liten omfattning att det inte har någon påverkan då bolagen ändå tjänar massa pengar. Karin och Johan säger att musik-och filmindustrin kanske förlorar pengar på fildelningen, men samtidigt som detta görs invänder intervjupersonerna med att deras fildelande är obetydligt eftersom de fildelar endast för eget bruk i liten skala.

Karin; ”Alltså man vet ju egentligen att de är olagligt. Men sen kan jag känna, det lilla jag gör hemma på mina kammare, det är liksom, ”en piss i Mississippi”. [...] Men jag känner liksom så där, inget moraliskt över det, dom kommer alltid tjäna på det ändå .”

Johan; ”Men, jag laddar ju bara ner till personligt bruk då. Jag gör ju lika mycket olagligt, fast jag gör ju det i mycket mindre skala. Jag är så liten i omfattningen och då gör det gör det... liksom inte så mycket.”

Intervjupersonernas beskrivningar ovan relaterar jag också till ”förnekande av skada” (Sykes & Matza 1957:667), särskilt till att det felaktiga i beteendet bestäms av den mängd skada som orsakats (Maruna & Copes 2005:232). Även om intervjupersonerna medger en förlust för film-och musikindustrin så minimeras skadan genom att de beskriver den som obetydlig. Likt Sykes och Matzas (1957:668) exemplifiering om att aktören som använder denna neutraliseringsteknik kan hävda att ett offer har råd med en tillfällig förlust, hävdar intervjupersonerna i den här studien att skadan inte har någon större inverkan på bolagen. Istället antyds att musik- och filmindustrin skulle ha råd med den förlusten eftersom de redan har enorma vinster. Genom att hänvisa till ingalunda effekt på bolagen, tonas det negativa med ens handling ned. Oavsett om handlar om att förneka eller tona ned skada följt av fildelandet så kan överträdelsen ”neutraliseras” och bli tillfälligt försvarbar. Dessa beskrivningar går i linje med studier av Moore och McMullan (2009:466), och Steinmetz och Tunnell (2012:61), som påvisar att individer förnekar skada genom att referera till att artister och musik- och filmindustrin inte generellt påverkas av fildelning.

5.5.2 Det är inte som stöld

En motivering som dyker upp är förklaringen om att fildelandet inte kan jämföras med ett brott som stöld som exempelvis sker i affären. Kalle förklarar att fildela är inte detsamma som att stjäla någonting och säger;

Kalle; ”Det är ju olagligt, men det är ju inte, alltså om att det där påståendet folk gör att stjäla i butik kan jämföras med fildelning. Men det är för att det ska se bättre ut. Men det ser jag inte som samma sak. Om vi säger att du går in i en affär så stjäla dom, ja vad ska man säga, dom stjäla en snickers eller dom stjäla någonting, och sen äter dom upp den, då är ju den förbrukad. Men om du laddar ned en film så är ju inte filmen förbrukad för det ju. Utan filmen är ju fortfarande kvar ju, den kommer ju aldrig ta och försvinna,

så att liksom... Om man tar det och jämför det, att jämföra med något, typ stjäla något, det är att dra det för långt liksom.”

Även Karin och Erik förklarar att deras fildelning inte är som stöld.

Karin; ”Jag vet ju innerst inne, men jag kan ändå tycka att liksom att när jag sitter på min kammare, att det inte är samma sak som om jag skulle utsätta en affär exempel om jag skulle snatta en skiva.”

Erik; ”Jag ser det inte liksom så att det är att stjäla liksom. Typ inte som att stjäla något i affären, inte på lång väg. Nja, eh... om man stjälar i affären, om du handbegripligen tar någonting, det är ju fel, men jag ser det inte på det sättet. Det är stor skillnad, jag tycker det. Det är liksom så. [...]”

Karin och Erik hävdar att man inte tar något från någon när man fildelar, och det är därför det inte är lika farligt fildela. Båda menar att det är stor skillnad mellan att stjäla och fildela, just för att fildelningen inte egentligen berövar någon på något. Det intervjupersonerna ovan beskriver relaterar jag till Sykes och Matzas (1957:668) resonemang om ”förnekande av offer”. Genom att hävda att fildelning inte är samma sak som riktig stöld så erkänner inte intervjupersonen inte att denne tar skaparens verk när denne fildelar. Intervjupersonerna upplever inte att fildelandet innebär att något förbrukas eller hanbegripligen ”stjäls” från någon och därmed menar de att skaparen inte berövas på sitt verk. Att påstå detta så vidkänns inte att det finns något offer som skadas av fildelandet. Intervjupersonernas upplevelser av att fildelning inte är traditionell stöld återfinns i tidigare studier om fildelning hos studenter (Lalovic et al. 2012:60). Särskilt fann Steinmetz och Tunnell (2012:62) och Moore och McMullan (2009:446) att vissa undersökningsslag deltagare menade att ingen påverkas av fildelningen med hänvisningen att det inte är någon som blir bestulen på fysiska objekt. I jämförelsen med stöld så menar Erik också om att fildelningen inte skadar någon såsom en stöld gör och han säger;

Erik; ”Du skadar ju inte någon enskild människa, det gör du ju inte. [...] Du skadar ju ingen. Inte som jag ser det. Jag ser inget omoraliskt i det då.”

Det Erik berättar drar jag återigen paralleller till neutraliseringstekniken ”förnekande av offer” (Sykes & Matza 1957:668), där aktören erkänner att ett beteende orsakat skada men neutraliserar beteendet genom att förneka offer. Det kan tolkas som att Erik inte erkänner något offer, då denne verken upplever eller ser att någon skadas av fildelandet. Enligt Sykes och Matza (1957:668) kan förnekande av offer uppstå när offret är okänt eller abstrakt. Särskilt reflekterar Johan över detta; ”Man ser inte någon som påverkas, eller man kollar nog inte, men man ser inte vem som påverkas, vem som skapat produkten eller tjänsten”. Omständigheterna kring överträdelsen, det vill säga att det sker över internet där offret är mer

eller mindre okänt och framförallt fysiskt frånvarande, gör det lättare för intervjupersonen att negligera offer för överträdelsen. Handlingen neutraliseras genom att hävda att det inte finns något offer associerat med fildelandet.

5.5.3 ”Dom får skylla sig själva”

Steinmetz och Tunnell (2012:62-63) fann i sin studie att undersökningsdeltagare klandrade musik- och filmindustrin för dagens fildelningsproblematik och att de förtjänar konsekvenserna av det. Liknande motiveringar förekom i intervjuer med mina intervjupersoner, där vissa lägger stor fokus på att kritisera musik- och filmindustrins beteende. Johan talar bland annat om att musik-och filmbolagen haft fel fokus gällande fildelning och Erik menar att inte är så konstigt att människor fildelar, framförallt på grund av de höga priserna på media.

Johan; ”Det är fel, men sen kan man diskutera olika saker, som musikbranschen har gått fel ut liksom och lagar och sånt”. Musik, och intresseorganisationer hade helt fel fokus från början, vill stoppa alla tjänster och lagstifta om allt, men nu får de sin smäll. [...]. Men det borde man förstått redan från början...”

Erik; ”Det finns ju en anledning till att det har blivit så här ju. Jag menar industrin får ju skylla sig själv ju. Ja alltså med deras priser, deras biljettpriser på bio och filmpriser, och sådana där grejjer. Det är ju inte gratis precis.

Karin beskriver att fildelningsproblematiken har varit på tapeten länge, men nu har det blivit som det blivit på grund av att de inte försökt sänka priser på media eller utveckla bättre lagliga alternativ. Även om film-och musikindustrin förlorar pengar så gör det enligt Tim ingenting, utan han menar att det snarare är rätt åt dem. Liknande uttrycker Erik;

”Hm... men visst industrin kan förlora intäkter på det ju. Men det är ingenting som stör mig. Dom överlever ju ändå. [...] Även om de kan förlora, men stör mig inte på det ett jäkla dugg.”

Uttalandena som nästintill skuldbelägger musik-och filmindustrins kan kopplas till neutraliseringstekniken ”förnekande av offer”, där offret omvandlas till en person som förtjänar skadan och skadan är snarare form av rättfärdigt straff (Sykes & Matza 1957:668). När intervjupersonen hävdar att musik-och filmindustrin får skylla sig själv så kan intervjupersonen erkänna skada men neutraliserar sitt beteende genom att påstå att musik-och filmindustrin förtjänar skadan. Intervjupersonen erkänner visserligen att handlingen orsakat skada men berättigar fildelandet genom att förneka musik-och filmindustrin som ett rättmätigt offer (ibid.).

6. Sammanfattning och avslutande reflektion

Av analysen framgick det att det finns en del återkommande skildringar i intervjupersonernas

anledningar till fildelandet. Möjligheten och enkelheten att fildela, och att det inte finns någon större risk för upptäckt och straff, är skäl som framförs till fildelandet. Samtliga anger även ekonomiska skäl för fildelningen, att det är för dyrt att köpa film och musik som de vill konsumera, och att fildelningen istället är ”gratis”. Utifrån intervjupersonernas beskrivningar och tolkningar kan fildelandet förstås med hjälp av rutinaktivitetsteorin (Cohen & Felson 1979). Genom möjligheten och enkelheten att fildela finns det tillfällen och förmåga att agera på intresset att konsumera film och musik, detta utan hinder från polisiär kontroll. Fildelandet förstås också vara ett mer eller mindre rationellt val, ett resonemang som grundar sig i rational choice teori (Cornish & Clarke 1986, 2004). Fildelningen ses som ett utfall av ett övervägande för att tillfredsställa sitt behov. Vinsten med handlingen, att konsumera film och musik mer eller mindre gratis och enkelt, beaktas i relation till uppfattande konsekvenser, en minimal risk för att åka fast och straffas. Vissa intervjupersoner berättar att de har avstått från att fildela och att de skulle avstå om chansen för upptäckt och straff ökade, exempelvis genom större kontroll av poliser. Jag kunde även urskilja hur intervjupersonerna motiverade sitt handlande på sådant sätt som det är lämpligt att tala om vissa neutraliseringstekniker enligt Sykes och Matza (1957). Handlingarna motiveras med hjälp av hur intervjupersonerna neutraliserar sitt fildelande, såsom att man gör det för att alla andra gör det, att de inte skadar någon, att fildelandet inte har någon större effekt på film- och musikindustrin och att film- och musikindustrin snarare får vad de förtjänar.

De teorier jag har tillämpat som verktyg för att förstå intervjupersonernas anledningar och motiveringar, ger inte en fullständig bild av det som intervjupersonerna berättar. Teorier är förenklingar av verkligheten, och det skulle behövas studier med andra infallsvinklar och teorier för att belysa komplexa fenomen. Samtliga teorier förbiser generellt att ta hänsyn till sociala aspekter av att begå brott, såsom socio-ekonomisk status, utbildning och så vidare. Det talas om att fildelning är ”gratis” eller ett billigare alternativ, vilket kanske tyder på en ekonomisk betydelse. Här negligeras sådana socio-ekonomiska aspekter på ett större plan och det vore intressant att studera det, kanske eventuellt i relation till spänningsteori eller konsumtionsteorier.

Intervjupersonerna menar deras fildelande är olagligt och felaktigt, och samtidigt så säger dem att de inte har något dåligt samvete över det och eller finner det omoraliskt. Ofta utmynnade beskrivningar av den egna inställningen till fildelningen i ett slags neutraliserande av handlingen. Fildelning har främst undersökt mot bakgrunden av att det är ett brott, men intressant vore att undersöka fenomenet med utgångspunkten att fildelningen uppfattas som legitimt. I mina intervjuer utgick jag inte från att intervjupersonerna uppfattar deras handlande

som brottsligt, utan det var de själva som fick definiera och resonera kring detta. Men tänkvärt är att neutraliseringar kanske kan vara en produkt av omständigheterna, det vill säga av relationen i forskningsintervjun. I en sådan situation står det ofta klart vem som är den ”avvikande” och den intervjuande, vilket i detta fall redan ämnet i sig och min utbildning ger ledtrådar till. Den intervjuade kanske tror att denne är tvingad i en position där denne måste försvara sig själv och andra lik denne. Detta kan göra att neutraliseringarna som den intervjuade erbjuder är artificiellt skapat för den intervjuade. Men det behöver inte vara så när det gäller fildelning, vilket verkar befinna sig i en moralisk gråzon. Intervjupersonerna anser kanske inte själva anser att de gör anspråk på att försöka neutralisera sitt beteende, och applicering av neutraliseringsteori kan kanske framställa personerna negativt, att de hittar på förklaringar för att kunna lätta ansvaret eller fortsätta med beteendet.

Vad som har kommit fram i denna uppsats liknar vad andra tidigare studier har skildrat om personer som fildelar eller har fildelat. Detta kanske styrker de resultat som tidigare studier har funnit, men det är min egen uppfattning. Här kan dock inte göras några anspråk på att dra generella slutsatser, detta med tanke på mitt arbetssätt och särskilt mitt urval. Intervjupersonernas redogörelser är inte representativa för andra personers förklaringar. Min studie innehåller personer som är av en lite äldre ålder än vad tidigare studier har undersökt, där det är främst yngre personer och studenter som har undersökts. Som nämndes i början av uppsatsen så är det intressant att mina intervjupersoner är lite äldre än vad tidigare studier har undersökt, men här görs inga anspråk på att mina intervjupersoner representativ för en viss grupp av fildelare. Men som tidigare nämnts fanns ingen avsikt att undersöka en viss åldersgrupp, och i och med att intervjuerpersonernas ålder upptäcktes efterhand är inte heller intervjuerna fokuserade med frågor om det. Om tiden hade funnits hade jag gjort nya intervjuer med personerna, med fokus på studera en sådan specifik åldersgrupp och frågor därefter. Min egen tolkning eller slutsats är att personer som är äldre än vad studier tidigare undersökt resonerar likt studenter om att fildelning är ”gratis” och möjligheterna att åka fast, samt även använder samma neutraliseringstekniker. För att kunna ha mer kött på benen om sådana slutsatser jag välkomnar en sådan mer systematisk undersökning. Intressant är även en jämförande studie mellan ”yngre” och ”äldre” fildelare, om det finns olikheter/likheter i deras beskrivningar och förklaringar. Generellt uppmanar jag att fler kvalitativt inriktade studier görs för att studera fildelning, särskilt djupintervjuer med personer som fildelar och även studier över längre tid.

7. Referenslista

- Al-Rafee, S. & Cronan, T. P. (2006). Digital Piracy: Factors that Influence Attitude Toward Behavior. *Journal of Business Ethics*, vol.63, ss. 237-259.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2. Uppl., Malmö: Liber
- Clarke, R. V. G. & Felson, M. (red.) (2004). *Routine activity and rational choice*. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.
- Cohen, L. E. & Felson, M. Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach. *American Sociological Review*, 44(4), ss. 588-608.
- Cornish, D. B. & Clarke, R. V. G. (red.) (1986). *The reasoning criminal: rational choice perspectives on offending*. New York: Springer-Vlg, ss. 1-13.
- Cornish, D. B. & Clarke, R. V. G. (2004). The rational choice perspective. I Wortley, Richard, Mazerolle, Lorraine Green. & Rombouts, Sacha. (red.) *Environmental criminology and crime analysis*. Cullompton: Willan, ss. 19-47.
- Crang, M. & Cook, I. (2007). *Doing ethnographies*. London: SAGE
- Gubrium, J. F. & Holstein, J. A. (1997). *The New Language of Qualitative Method*. Oxford: Oxford University Press.
- Henning-Thurau, T., Henning, V. & Sattler, H. (2007). Consumer File Sharing of Motion Pictures. *Journal of Marketing*, vol.71, ss. 1-18.
- Higgins, G. E. (2005). Can low self-control help with the understanding of the software piracy problem? *Deviant behavior*, vol. 26, ss. 1-24.
- Higgins, G. E. (2007). Digital Piracy: An Examination of Low Self-Control and Motivation Using Short-Term Longitudinal Data. *Cyberpsychology & Behavior*, 10(4), ss. 523-529.
- Higgins, G. E., Wilson, A. L. & Fell, B. D. (2005). An Application of Deterrence Theory to Software Piracy. *Journal of Criminal Justice and Popular Culture*, 12(3), ss. 166-184.
- Hilte, M. (1996). *Avvikande beteende: en sociologisk introduktion*. Lund: Studentlitteratur
- Hinduja, S. (2007). Neutralization theory and online software piracy: An empirical analysis. *Ethics and Information Technology*, vol.9, ss. 187-204.

- Hinduja, S. & Ingram, J. R. (2009). Social learning theory and music piracy: the differential role of online and offline peer influences. *Criminal Justice Studies*, 22(4), ss. 405-420.
- Holsapple, C. W., Iyengar, D., Jin, H. & Rao, S. (2008). Parameters for Software Piracy Research. *The Information Society*, vol.24, ss. 199-218.
- Holstein, J. A. & Gubrium, J. F. (1995). *The active interview*. Thousand Oaks, Calif.: Sage.
- Hohn, D. A., Muftic, L. R. & Wolf, K. (2006). Swashbuckling Students: An Exploratory Study of Internet Piracy. *Security Journal*, 19(2), ss. 110-127.
- Jacobsen, D-J. (2002). *Vad, hur och varför: om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, M. & Siljac, S. (2006). *Vad driver individer till nedladdning? En studie kring piratkopiering*. Kandidatuppsats, Institutionen för informatik, Lunds Universitet. Lund: Univ.
- Karlsson, J. & Pettersson, T. (2006). Det blir vad vi gör det till!: Om att skapa och analysera ett intervjumaterial. I Roxell, L. & Tiby, E. (red.) *Frågor, fält och filter: Kriminologisk metodbok*. Lund: Studentlitteratur, ss. 57-84.
- Koktvedgaard, M. & Levin, M. (2007). *Lärobok i immaterialrätt: upphovsrätt, patenträtt, mönsterrätt, känneteckensrätt i Sverige, EU och internationellt*. 9. Uppl., Stockholm: Norstedts juridik.
- Kronqvist, S. (2013). *Brott och digitala bevis: en handledning*. 3. uppl. Stockholm: Norstedts Juridik
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl., Lund: Studentlitteratur.
- Lalovic, G., Reardon, S. A., Vida, I. & Reardon, J. (2012). Consumer Decision Model of Intellectual Property Theft in Emerging Markets. *Organisations and Marketing Emerging Economies*, Vol. 3, No. 1(5), ss. 58-74.
- Lantz, A. (2007). *Intervjumetodik*. 2. uppl., Lund: Studentlitteratur.
- Svensson, Måns & Larsson, Stefan (2009). *Social norms and intellectual property: online norms and the European legal development*. Lund: Lund University
- Lilly, R. J., Cullen, F. T. & Ball, R. A. (2007). *Criminological theory: context and consequences*. 4. uppl., Thousand Oaks: SAGE

- Maruna, S. & Copes, H. (2005). What Have We Learned from Five Decades of Neutralization Research? *Crime and Justice*, vol.32, ss. 221-320
- Matsueda, R. L., Kreager, D. A. & Huizinga, D. (2006). Deterring Delinquents: A Rational Choice Model of Theft and Violence. *American Sociological Review*, vol.71, ss. 95-122.
- Moore, R. & McMullan, E. C. (2009). Neutralizations and Rationalizations of Digital Piracy: A Qualitative Analysis of University Students. *International Journal of Cyber Criminology*, 3(1), ss. 441-451.
- Olguin, R. C., Deumic, A. & Tran, T. T. (2006). *Upphovsrättslagen -Hur effektiv är den nya lagen och har den lyckats påverka attityderna hos fildelare?* Kandidatuppsats inom informatik, Internationella Handelshögskolan i Jönköping. Jönköping: Högskolan.
- Olsson, M. & Sjöberg, A. (2007). *Fildelningsvanorna bland gymnasieungdomar. (Rapport från MSI: 07040).* Kandidatuppsats. Satematiska och systemtekniska institutionen, Växjö Universitet. Växjö: Univ.
- Pasternoster, P. & Simpson, S. (2004). A Rational Choice Theory of Corporate Crime. I Clarke, R. V. G. & Felson, M. (red.) *Routine activity and rational choice*. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers, ss. 37-58.
- Plowman, S. & Goode, S. (2009). Factors affecting the intention to download music: quality perceptions and downloading intensity. *Journal of Computer Information Systems*, ss. 84-97.
- Ryen, A. (2004). *Kvalitativ intervju: från vetenskapsteori till fältstudier*. Malmö: Liber ekonomi.
- Sarnecki, J. (2010). *Brottsligheten och samhället*. Lund: Studentlitteratur.
- Siponen, B., Vance, A. & Wilson, R. (2012). New insights into the problem of software piracy: The effects of neutralization. *Information & Management*, vol. 49, ss. 334-341.
- Steinmetz, K. F. & Tunnell, K. D. (2013). Under the Pixelated Jolly Roger: A Study of On-Line Pirates. *Deviant Behavior*, 34(1), ss. 53-67.
- Sykes, G.M. & Matza, D. (1957). Techniques of Neutralization: A Theory of Delinquency. *American Sociological Review*, 22(6), ss. 664-670.
- Söderberg, J. (2008). *Allt mitt är ditt: fildelning, upphovsrätt och försörjning*. Stockholm: Atlas.

Tegnér, M. & Poturovic, D. (2008). *Det är så lätt, det är bara att gå in och trycka på ett par knappar. En rättssociologisk utvärderingsstudie av lagen om upphovsrätt (Lag 2005:359) och de viktigaste orsaksmekanismerna bakom fildelning*. Fördjupningskurs- utvärderings Andratertinsuppsats, Rättsociologiska enheten, Lunds Universitet. Lund: Univ.

Thelander, J. (2006). *Mutor i det godas tjänst? biståndsarbetare i samtal om vardaglig korruption*. Diss. Lund: Lunds universitet, 2006

Thelén, S. (2009). *Fildelning och försvaret av upphovsrättsskyddade verk på Internet: Ansvar och skadestånd i ljuset av IPRE*. Kandidatuppsats, Akademin för juridik, psykologi och socialt arbete, Örebro Universitet. Örebro: Univ.

Totting, J. (2011). *I wouldn't steal a car but I would download one if I could – En kvalitativ undersökning av fildelning ur ett kriminologiskt perspektiv*. Kandidatuppsats i Kriminologi, Hälsa och Samhälle. Malmö: Högskolan.

Trasler, G. (2004). Conscience, Opportunity, Rational Choice, and Crime. I Clarke, R. V. G. & Felson, M. (red.) *Routine activity and rational choice*. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers, ss. 305-322.

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. 4. uppl., Lund: Studentlitteratur

Walsh, A. & Ellis, L. (2007). *Criminology: an interdisciplinary approach*. Thousand Oaks: SAGE Publications

Wästerfors, D. (2004). *Berättelser om mutor: det korruptas betydelse bland svenska affärsmän i Öst- och Centraleuropa*. Diss. Lunds Universitet: Lunds universitet., 2004.

Lagtext

Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (Upphovsrättslag, URL)

Offentligt tryck

Justitiedepartementet (2011). *De brottsbekämpande myndigheternas tillgång till uppgifter om elektronisk kommunikation* (Regeringens proposition 2011/12:55). Stockholm:

Regeringskansliet.

Justitiedepartementet (2007). *Musik och film på Internet – hot eller möjlighet?* (Ds 2007:29). Stockholm: Regeringskansliet.

Justitiedepartementet (2004). *Upphovsrätten i informationssamhället* (Regeringens proposition 2004/05:110). Stockholm: Regeringskansliet

Utvärdering av IPRED-lagen (2012). *Betänkande av Utredningen om utvärdering av vissa lagändringar som gäller skyddet av immateriella rättigheter på Internet* (SOU 2012:51). Stockholm: Justitiedepartementet.

Elektroniska källor

Findahl, O. (2011). *Svenskarna och Internet 2011* (Rapport 2011). Stockholm: Internetstatistisk.se drivs av SE – Stiftelsen för Internetinfrastruktur.

<https://www.iis.se/docs/SOI2011.pdf>

Findahl, O. (2012). *Svenskarna och Internet 2012* (Rapport 2012). Stockholm: Internetstatistisk.se drivs av SE – Stiftelsen för Internetinfrastruktur.

<https://www.iis.se/docs/SOI2012.pdf>

Vetenskapsrådet (2011). *God forskningsed* (Vetenskapsrådets rapportserie, rapport 1:2011). Stockholm: Vetenskapsrådet

<http://www.vr.se/download/18.3a36c20d133af0c12958000491>

8. Bilaga: Intervjuguide

Kort berätta om mig själv

Berätta om studien och förutsättningar (samtycke, konfidentialitet, anonymisering, rätt att avbryta och avsluta när som helst, att säga till om jag ska inte ska ta med något)

Kan du berätta lite om dig själv? (Ålder, uppväxt, utbildning, sysselsättning, boendesituation)
Vad har du för intressen, vad tycker du om att göra?

När började du fildela? Hur länge har du fildelat? Hur kom det sig?

Har du lärt dig själv att använda fildelarprogram, att fildela?

Hur ofta fildelar du?

Vad brukar du ladda ned/upp?

Hur upplever du att din omgivning tycker om fildelning?

Vad tycker du om fildelning? Varför?

Vad tycker du om att dela ut material till andra? Varför?

Varför fildelar du?

Vet din omgivning om att du fildelar/ Berättar du för andra att du fildelar?

- Hur kommer det sig?

Vad har du för tankar om det är rätt eller fel att fildela? Varför tycker du så?

Hur känns det när du fildelar?

Känns det som du bryter mot lagen när du laddar ned/upp?

Känner du till något om lagstiftningen kring fildelning?

Vet du någonting om vad man kan få för straff?

Vad tycker du om lagen?

Känner du någon som åkt fast?

Vad tror du skulle få dig att sluta fildela?

Är det någonting du skulle vilja tillägga eller ta upp?

Berätta om vad som hädanefter- (transkribering, förvaring, förstöring av dokument, anonymisering, publicering)